

MÁTYÁS TÖREKVÉSEI A CSÁSZÁRI TRÓNRA

FRAKNÓI VILMOS

TISZTELETI TAGTÓL

OLVASTATOTT A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
ÜNNEPÉLVES KÖZÜLÉSÉN 1914 MÁJUS HÓ 10-IKÉN

BUDAPEST

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

1914

MÁTYÁS KIRÁLY TÖREKVÉSEI A CSÁSZÁRI TRÓNRA.

A magyar nemzet a mai hazánk területén megalapított állam függetlenségének és nemzeti jellemének biztosítására irányuló törekvését mindenkor összhangzásba tudta hozni az európai államrendszerben elfoglalt, két nagy birodalom határai és két erős népfaj tömegei közé beékelte helyzetének követeléseivel.

Ezen kettős szempont irányította az Árpád-házbeli királyokat a politikai szövetségek és házassági frigyek kötésében, melyek más uralkodóházakkal az érdekközösség kapcsolatába hozták; az készítette a nemzetet arra, hogy a magyar dynasztia fiágának kihalta után, másfél századon át, idegen fejedelmeket emeljen trónra.

Annak a tudata, hogy Magyarország elszigetelten, egymagában állva hivatását betölteni nem képes, szembetűnőbben sohasem nyilatkozott meg, mint éppen akkor, mikor a nemzeti királyság visszaállításának vágya Hunyadi Mátyás egyhangú megválasztásával teljesezésbe ment.

Pártjának vezérei, a német uralom hibái és bűnei által föllidézett elkeseredés hatása alatt, zord nyíltsággal fenyegetőztek, hogy »egy esztendő letelte előtt magyar vitézek lovai térdig fognak gázolni németek vérében.«¹⁾ De még nem telt el egy esztendő, mikor egy hatalmas párt a német császárt magyar királylyá kiáltotta ki, és Mátyás a helyett, hogy fegyver erejével küzdené le

¹⁾ A milánói fejedelem követe a császári udvarból 1458 február hó 18-ikán küldött jelentésében Mátyás király anyjának tulajdonítja ezt a nyilatkozatot. Mátyás király élete, 67.

vetélytársát, szövetséget kötött vele, fiává fogadtatta magát általa, igérte, hogy atyja gyanánt fogja őt szeretni; sőt mint engedelmes fiú, csakhamar arra kérte föl, hogy belátása szerint válasszon számára házastársat.²⁾

Csakhogya az önmegalázás ezen tényeit és frázisait álarcul használta, mely büszke gondolatot fődött: a német birodalom és a magyar állam között a benső viszonyt oly módon teremteni meg, hogy ne Magyarország német, hanem Németország magyar uralkodót nyerjen.

Bizonyára kivételes méretű ambíció kellett ahhoz, hogy a hunyadmegyei köznemes *unokája* a Habsburgok, Wittelsbachok és Hohenzollernnek fölött uralkodni kívánjon; de a kereszténység megmentőjének fia és missiójának örököse méltónak tekinthette magát, hogy a kereszténység legmagasabb világi polezát foglalja el. Vállalkozásában fölbátorította őt az a tény, hogy kortársa, Podjebrád György cseh király, noha sem fejedelmi ház sarja, sem német nem volt, azon fáradozott, hogy magát a császár életében uralkodótársául és utódjául, római királylyá választassa meg. Ezt a tervét, melyet a huszita felekezethez való ragaszkodása hiúsított meg, karolta föl Mátyás.

A németországi levéltárakból már a mult század közepén hocsáttattak közre a levelezések, melyek Mátyás királynak a császári korona megszerzésére célzó három kísérletéről szólnak. Ellenben még nem láttak napvilágot a ferrarai hercegek levéltárában őrzött diplomáciai jelentések, melyek egy negyedik kísérletét, a legutolsót derítik föl. Ezt szándékozom ezen alkalommal ismertetni.

I.

Mátyás királynak római királylyá megválasztása legelsőzben az 1468-ik év elején került szóba, a mikor Podjebrád György az egyházi kiközösítést vonván magára és seregeivel Ausztriát elűrasztván, ellene mind a pápa, mind a császár a magyar király-

²⁾ V. ö. e sorok írójának »Mátyás király örökbefogadása Frigyes császár általa« című értekezését, a Budapesti Szemle 1910-ik évi 141-ik kötetében.

hoz fordult segítségért. Követeik jutalmul a római király méltóságát ajánlották föl neki. Ő a császárt megszábadította ellenségétől, és hogy az eretnek uralkodót trónjától megfoszsza, Csehországba nyomult. Azonban a császár vonakodott ígérteit teljesíteni.

Ekkor Mátyás kísérletet tett, hogy nélküle és ellenére választassa meg magát. Elfogadta a cseh király ajánlatát, hogy a választófejedelmek szavazatát megszerzi neki, ha tőle az elfoglalt csehországi területeket visszakapja. Az általa evégből megindított tevékenységben Mátyás maga is részt vett; érintkezésbe lépett a Hohenzollern-házzal, mely az ő ajkairól hallott először a Habsburgok ellen harezra csábító szavakat. Igyekezeteiket a német fejedelmek erős nemzeti érzése és a császárhoz való hűséges ragaszkodása sikertelenné tette.

Ezért Mátyás az 1470-ik év elején újból Frigyes császárhoz fordult. Ekkor már Csehország választott királya, Morvaország, Szilézia és Lausitz ura volt, mint ilyen a birodalom világi választófejedelmei között az első helyet foglalta el. Hogy megjelenésének fényével és a szeretetreméltóság varázsával is hasson, Bécsben látogatást tett a császárnál. Azon áldozattól sem riadt vissza, hogy a három éves Kunigund főhercegnővel jegyet váltva, a családalapítás lehetőségét hosszú időre elhalasztja. A császár viszont ígéretet tett neki, hogy a maga és fia magtalan halála esetére örököséül rendeli, és vele együtt fog a német birodalom gyűlésére menni. Mátyás kérkedve hangoztatta a milánói követ előtt, hogy »immár egy test és egy lélek a császárral.« Ez azonban a megállapodások szentesítését napról-napra halogatta. Mátyás pedig, mivel elhitették vele, hogy élete ellen merénylet tervezetik, hirtelen, búcsuvétel nélkül elutazott.³⁾

Csakhamar meggyőződött arról, hogy nem csak hatalmának gyarapításától idegenkedik a császár, hanem őt a magyar tróntól is megfosztani igyekezik és megbuktatására a Jagellókkal szövetezett.

Lemondott tehát azon reményről, hogy Frigyes életében

³⁾ Ezen három kísérletre vonatkozó adatokat feldolgoztam: Mátyás király élete 151—233., továbbá »Mátyás király és a Hohenzollernek diplomáciai érintkezése« című értekezésemben: A Történelmi Szemle 1914-iki évfolyamában 63—72.

utódjává megválasztják. Azonban oda irányozta igyekezeteit, hogy halála után mint trónkövetelő a siker kilátásával léphessen föl.

Míg egyrészt azon volt, hogy a császárt gyűlöletessé tegye, megalázza és megtörje, másrésztől kimeríthetetlen leleménységgel minden alkalmat megragadott, hogy Németország fejedelmeit és rendeit megnyerje, lekötölte.

Mindazokat, kik a császártól jogaikban és érdekeikben sérelmet szenvedtek: az elégtelen osztrák urakat, a salzburgi érseket, a passau, seckau és lavanti püspököket védnöksége alá fogadta. A bajor, brandenburgi és szász fejedelmekkel szövetségre lépett. Súlyt fektetett arra is, hogy a német uralkodóházak egyes tagjai hadi szolgálatába lépjenek; a brandenburgi örgrófoknál tett lépései sikertelenek maradtak ugyan, de Ulrik württembergi herceg, Ottó és Kristóf bajor hercegek szívesen fogadták ajánlatát.⁴⁾

A diadalmas hadvezér és lúngeszú diplomata, mint a renaissance-kor igazi képviselője, a közvélemény hatalmát is kellően tudta méltatni. Sűrűn bocsátott ki manifestumokat, küldött szét leveleket, melyekben a császárra háritotta a vele viselt háborúkért a felelősséget, és hirdette, hogy hő vágya: a szent birodalommal és a német nemzettel békességben élni, vele karöltve a kereszténység közös ellenségének leküzdésére használni föl erejét.

Bizonyára ő volt a fejedelmek sorában az első, ki a sajtót a politikai agitáció szolgálatába állította. Straszbург város levéltára megőrzött egy császári rendeletet, mely a magyar király megbízásából nyomtatott »gyalázó« röpirat terjesztését és újból kinyomatását tiltotta.⁵⁾

A czélt, a mely előtte lebegett, ellenségei és barátai jól ismerték. Az olasz humanisták — mint egyiknek könyvében olvassuk — »türelmetlenül várták azon nap fölvirradását, a mikor őt mint római királyt és császárt üdvözölhetik, megkoronáztatása alkalmával Rómában ünnepelhetik.«⁶⁾

⁴⁾ Ezen részletekre nézve szintén a fentebbi jegyzetben idézett dolgozataimra utalok.

⁵⁾ Az 1485 október 30-ikán kelt rendelet a mellékletek között.

⁶⁾ Carbo: »De rebus gestis Mathiae regis.« Magyar Irodalomtörténeti Emlékek. II. 214.

Ellenben a császár ijesztő rémkép gyanánt állította a német fejedelmek elé azon »veszedelmet és romlást, a mely rájuk várokozik, ha Mátyásnak sikerül a német birodalomba és a német nemzet kebelébe tolaodva, őket hatalma alá hajtani.« »Sich in das heilige Reich und deutsche Nation zu mischen, und Euch Alle unter sich und sein Gewaltsam zu ziehen.«⁷⁾

II.

Mátyás arra számított, hogy a húsz évvel idősebb császárt túléli; egy alkalommal neki, nehogy csillagjósaiban bízva, közeli halálára számíton, azt az izenetet küldötte, hogy igyekezni fog Nestor vagy Matuzsálem korát érni el.⁸⁾

Türelemmel várta be tehát azon időpontot, a mikor a császár kimultával a német birodalom trónja megüresedik.

Frigyes ugyanis féltékenyen ragaszkodott a hatalomhoz és ismételtén kijelentette, hogy uralkodótársat nem fogad el. életében utódját megválasztatni nem engedi. Ezen elhatározásában fia, Miksa főherceg szívesen megnyugodott; egész figyelmét a burgundi örökség biztosítására irányozta; az osztrák tartományok veszedelmét és atyja szánalmas vergődését közönyösen, tétlenül szemlélte; sőt 1485 elején a birodalmi gyűlés vezetésével bizatván meg, elmaradása által a német fejedelmeket súlyosan megsértette.

Ugyanezen év június 1-én Mátyás hatalmába ejtette Bécs városát, Ausztria heczegének címét vette föl, és néhány hónappal utóbb, hogy az osztrák tartományok meghódítását siettesse, a török szultánnal fegyverszünetet kötött.

Azonban éppen a fegyverével kiküzdött eredmények, a melyek a császári trón megüresedése esetén elnyerését biztosítani látszottak, okozták, hogy számításaiban csalódott.

A császár belátta és nyíltan bevallotta, hogy örökös tartományait saját erejével megmenteni nem képes. A német birodalomba helyezett bizalmát a csalódások, melyek őt e részről

⁷⁾ 1483 május 2-iki levele a mellékletek között.

⁸⁾ 1485 február 2-ikán. Mátyás király levelei. Külügyi Osztály II. 291.

érték, teljesen megingatták. Tisztában volt aziránt is, hogy halála után fia a választófejedelmek szavazatára nem számíthat és így a Habsburg-ház a császári koronát meg nem tartván és az osztrák tartományokat elvesztvén, egykori jelentéktelenségébe süllyed vissza.

Másfelől reméllette, hogy Miksa, ha most római királylányá megválasztatik, a rá várakozó köteleességek elől nem fog kitérni, kiváló egyéni tulajdonságainak érvényesítésével a német birodalomban az áldozatkészség szellemét fölébreszti, és háza hatalmának megmentése érdekében a Németalföldek gazdag jövedelmi forrásaiból meríteni fog.⁹⁾

Titokban alkudozásokat indított meg a választófejedelmekkel, kiktől különféle előnyök biztosítása árán ígéretet vett, hogy az 1486 január 20-ikára Frankfurtba egybehívott gyűlésen fiát megválasztják. A meghívó iratban ezen ügyet nem érintette, mert az volt az óhajta, hogy a cseh király a tervről ne nyerjen tudomást, a gyűlésen ne jelenjék meg, a választásban ne vegyen részt.

Ugyanis előre látta, hogy Ulászló cseh király, ki az 1479-ben Mátyással kötött egyezség alapján a cseh koronával egybekötött választófejedelmi méltóság jogait gyakorolni volt hivatva, ha megjelenik a választásnál, Miksa ellen fog működni, Mátyás pedig fenyegető föllépésével a választófejedelmekre nyomást gyakorolva, a választást megakadályozhatja. Ezért csak a birodalmi gyűlés megnyitása után, február elején intézett a választófejedelmekhez nyílt felszólítást, hogy utódját haladék nélkül válasszák meg. Ennek szükségességét azzal okolta meg, hogy halála esetére a trónüresedés idejében, míg a választófejedelmek Frankfurtba gyülekeznek, a birodalom a magyar királylányal és a vele szövetséget kötött törökökkel szemközt védtelenül állana. Jelöltjét nem nevezte meg, de utalt arra, hogy ha a megválasztandó uralkodó az osztrák örökös tartományok iránt hajlandósággal nem viselkedik, azok örök időkre »idegen nemzet« jogára alá kerülnek.¹⁰⁾

⁹⁾ V. ö. H. Ulmann. Kaiser Maximilian I. (Stuttgart 1884.) I. 7.

¹⁰⁾ »Man habe zu betrachten die grausam mächtige und schwere Übung des Kriegs, die der König in Ungarn und die Türken, so sich deshalb miteinander vereinet und vertragen hätten, und dadurch der König und Türken aus unnotdürftiger leichtfertiger Übergab der Bischöfe zu

A mainzi érsek február 13-ikán a választást már negyednapra tűzte ki, a mikor a három egyházi és három világi választófejedelmek szavazatát Miksa főherczegre adta.

A birodalmi gyűlés ezután Mátyás ellen 34.000 fegyveresből álló sereg kiállítását határozta el és mivel ez hosszú időt követelt, rendelkezett, hogy rögtön 4000 fegyveres küldessék a császári táborba, és hadi czélokra másfél százezer forintot szavazott meg. Miksa ígéretet tett, hogy a császári hadaknak élére áll.¹¹⁾

III.

A választás által Mátyás meghiúsítva látta azon reményét, hogy a császár halála megnyitja előtte a német trónhoz vezető utat. Egyidőben az a veszedelem fenyegette, hogy a népszerűtlen és tehetetlen császár helyét genialis fia személyében félelmes ellenség foglalja el.

Azonban a bevégzett tény előtt nem hajolt meg. Eppen ezen időtájt nyitja meg lelkét a korlátokat nem ismerő hatalomvágy kísértései előtt, a melyeknek a sikerek által elkényeztetett lángelmék ki vannak téve, mikor a saját erejük túlbecsülése és a mások értékének lekicsinylése éles látásukat elhomályosítja.

Nem egészen három héttel a frankfurti választás előtt történt, hogy Mátyás az udvaránál időző magyar főrendeket és idegen diplomatákat budai palotájába gyűjtvén, előttük ünne-

Salzburg, Passau, Seckau und Lavant Schösser, Städte und Befestigungen, die inmitten in Kaiserlicher Maiestät Erblände liegen, so ferne und tief in diesen dero Landen gewachsen sei, dass sie mit ihrer selbst Macht nich vorstehen möchte. Gleichwie nun diese ihrer Maiestät Lande die Pforte und Schild gegen den Türken und dermassen geschickt wären, wo die in der Feinde und fremder Nation Hände kämen, das daraus das heilige Reich und Deutsche Nation, der für anderen durch das fremde Gezunge zugesetzt würde, schwerlichen bekriegeret werden möchten. Jo. Joachim Mülleri Reichstags Theatrum Maximilian I. Jena. 1718. I. 5. Müller idézi Krantz-nak »Saxonia« című könyvéből azon állítást, hogy Mátyás a választást megakadályozni igyekezett. Azonban a frankfurti gyűlésen magyar követ nem volt jelen.

¹¹⁾ Ezt a császárnak 1486 november 25-ikén, 1487 január 5-ikén Miksához írt leveléből tudjuk. Victor von Kraus. Maximilians I. vertraulicher Briefwechsel mit Sigmund Pruschenk. Innsbruck, 1875. — 56., 58.

pélyesen kijelenté, hogy nejjének atyját, a nápolyi királyt a pápa ellen, ki neki háborút izent, támogatni fogja, az engedelmességet a szent-székek felmondja és egyetemes zsinathoz föllebbez. Fenyegető szavainak súlyt kölcsönzött azzal, hogy magyar csapatokat küldött Nápolyba.¹²⁾

Míg így a szent-székekkel nyíltan szembeszállott, ugyanakkor abban állapodott meg, hogy Miksa megválasztásának érvénytelenítését és a maga megválasztását fegyver hatalmával kieroszakolja. Evégből Franciaország, Lengyelország és Csehország királyait, az olaszországi államokat és a schweiczi kantonokat szövetségbe egyesíteni kívánta.

Önként kínálkozott neki társul Ulászló cseh király, kinek tanácsosai a frankfurti választásnál történt mellőztetése miatt, a cseh korona jogain ejtett sérelem megtorlását sürgették.

IV. Károly császár ugyanis, 1348-ban arany pecsét alatt kibocsátott kiváltságlevelében, a cseh király választójogát megállapítván, azokra, kik azt jogának gyakorlásában akadályozzák, ezer arany márka bírságot szabott.¹³⁾ Erre hivatkozva Ulászló, 1486. április 16-ikán a választófejedelmeket a bírság lefizetésére egyenként fölszólította. »A mennyiben — úgymond — ezen felhívásunknak nem tesznek eleget, személyünk, koronánk és országunk érdekében gondoskodnunk kell arról, hogy jogainkat, Isten segítségével mellett, barátaink és alattvalóink közreműködésével megóvjuk.«¹⁴⁾

A választás érvényességét nem támadta meg, sőt inkább elismerte; de mivel bizonyosnak látszott, hogy a választófejedelmek a bírság lefizetését megtagadják, tér nyílt a fegyveres összeközésre.

Mátyás, hogy Ulászlót és a csehországi rendeket harcziar elhatározásokra készítse, személyesen óhajtott rájuk hatni. Evégből a morvaországi Iglau városba hívta meg a cseh királyt. A tárgyalásokban nagy szerepet szánt a csehországi származású váradi püspöknek: Filipecz Jánosnak, kit a Corvin János és Beatrix milánói hercegnő között tervezett házasság megkötésére

¹²⁾ Mátyás király élete. 316.

¹³⁾ Müller i. m. I. 19.

¹⁴⁾ Minutoli. Das Kaiserliche Buch des Markgrafen Albrecht Achilles. (Berlin, 1850.) 212.

követül küldött, most pedig, noha már százmérföldnyire távol volt, sürgősen visszahívott.¹⁵⁾

Az iglauri összejövetel célja felől a németországi udvaroknál aggasztó hírek szárnyaltak. A szász választófejedelem egyik levelében értesíti a brandenburgi örgróft, hogy ellenök a háború megindításáról fog a két uralkodó tanácskozni.¹⁶⁾

IV.

Ezalatt Miksa, a Frankfurtban elvállalt kötelezettségekkel nem törődve, visszatért a Németföldre; a helyett, hogy Ausztria megoltalmazása érdekében fegyverkezne, háborúra készült Franciaország ellen, melynek belső zavarai azzal biztatták, hogy a négy év előtt az arrasi békében elvesztett burgundi területet visszaszerezheti, sőt hódításokkal gyarapíthatja.

XI. Lajos férfias lelkű leánya, Beaujeu Anna, VIII. Károly gyámja, magára vonta családja többi tagjainak ellenséges érzületét; ezekkel Miksa szövetséget kötött¹⁷⁾, és hogy ezen vállalatra zavartalanul fordíthassa egész erejét, kísérletet tett a magyar királyt megengesztelni; hozzá követet küldött és Beatrix nővérének, a ferrarai hercegnőnek közbenjárását eszközölte ki.¹⁸⁾

Azonban Mátyás nem bocsátkozott vele tárgyalásba, hanem sietett a politikai helyzet előnyeit értékesíteni, a francia udvarral összeköttetésbe lépni. Evégből egy szerény állású egyházi férfiút küldött oda. Ez Sankfalvi Antal udvari káplán és váradi kanonok volt, ki Zrednai Vitéz János körében kezdte meg diplomata pályáját, mint királyi követségek tagja Lengyelországban, Rómában és Nápolyban járt. Kétségkívül az olasz és francia nyelvekben jártasságának köszönhető, hogy most a fontos küldetés neki jutott.¹⁹⁾

¹⁵⁾ Ezt Mátyás követe 1486 július 5-ikén Milánóban tett előterjesztésében említi. A ferrarai követ erről szóló július 5-iki jelentése a mellékletek között.

¹⁶⁾ Az 1486 június 7-iki levél a mellékletek között.

¹⁷⁾ Cherrier. Histoire de Charles VIII. (Paris, 1868.) I. 145.

¹⁸⁾ A ferrarai hercegnő 1486 május 20-ikán Beatrixhoz írt levele. Berzeviczy. Beatrix-Oklevéltár. 88.

¹⁹⁾ Életrajzát megírtam »Mátyás magyar diplomatái« című értekezé-

A megbízóleveleket június 10-ikén vette át.²⁰⁾ Július 4-én Milánóba érkezett, a hol a váradi püspök küldetésének elhalasztását kellett kimentenie.

Már másnap fogadtatott a fejedelem és nagybátyja, Lajos herceg által, tanácsosaik és az idegen diplomaták jelenlétében.

Uralkodója üdvözlétének és szolgálatkészségének bejelentése után, részletesen szólott azon ügyről, mely a váradi püspök visszahívását okozta; leplezetlenül föltárta az álláspontot, melyet Mátyás a római királyválasztással szemközt elfoglalt. Sőt, hogy közlései hatását fokozza, az igazságnak és valóságnak meg nem felelő állításokat koczkatott.

Előadta, hogy Miksa főherceg álnok és csalárd módon, törvénytelenül választatott meg, mivel nem hivattak meg a választásra mindazok, kiknek abban résztvenni joguk volt; ugyanis régi hiteles végzések, okiratok, rendeletek és törvények értelmében a választás, mely a cseh király távollétében és beleegyezése nélkül történik, semmisnek, érvénytelennek tekintendő; már pedig a magyar király, a ki Csehország nagy részét bírja, királyi czimét viseli és így a választófejedelmek sorában helyet foglal, a választásra nem hivatott meg; ezért Ulászló királylyal és a szász herceggel megegyezett, hogy más római király választása végett találkozni fognak, és könnyen megtörténhetik, hogy a választás a magyar királyra esik; ezen ügyekbe a váradi püspök legjobban lévén beavatva, az ő jelenléte az összejövetelen nem volt mellőzhető.

Az előterjesztés meghallgatása után a milánói kanczellár röviden azt válaszolta, hogy a fejedelem a váradi püspök küldetésének elhalasztásában megnyugszik, és a magyar király »bölcs terveit« helyesléssel veszi tudomásul.²¹⁾

A mely nyilatkozat azonban a fejedelmet nem tartotta vissza attól, hogy Miksát megválasztása alkalmából külön követ által üdvözölje.

semben. (Századok. 1898.) Franciaországi követségét Mátyás megemlíti 1489. november 16-ikán kiállított ezímeradományozó okiratában.

²⁰⁾ Mátyás levelei. II. 303.

²¹⁾ A ferrarai herceg milánói követének 1486 július 5-iki jelentése a mellékletek között.

Sankfalvi egyébiránt uralkodója terveiről még világosabban beszélt a ferrarai herceg milánói követe előtt, a ki iránt, mivel Ferrara hercegnője Beatrix nővére volt, teljes bizalmat táplálhatott. »A magyar király — úgymond — attól tart, hogy Miksa, ha a háborútól, a mit Franciaország ellen visel, megszabadul, németalföldi seregével atyjának segítségére jön, a német fejedelmektől támogatva, a lengyel királylyal és talán a velencei köztársasággal is szövetkezve, Bécs város és az osztrák területek visszaszerzése végett háborút indít; ezért nem engedheti a király, hogy a főherceg nyugalomhoz jusson, római királylyá történt megválasztása ügyében bonyodalmakat támaszt neki, a francia királylyal és az olaszországi fejedelmekkel szövetség létesítését tervezi, hogy magát választassa meg római királylyá. »Cerca farsi lui Re de Romani.«²²⁾

Néhány nappal utóbb a magyar követ folytatta útját és július második felében Párisba érkezett. Mivel kevéssel előbb Miksa tizenötezer emberből álló serege Artoisban a háborút megindította, a kormányzó hercegnő részéről Sankfalvi élénk örömmel fogadtatott. Már augusztus 5-ikén megküldhette Milánóba a francia-magyar szövetségről kiállított okiratot, a melynek példányait, sajnos, sem az olasz, sem a francia levéltárak nem tartották fenn. Azonban kétségtelen, hogy leglényegesebb pontja az a megállapodás volt, a mely szerint egyik fél a másiknak tudta és beleegyezése nélkül Miksával békét nem köt.²³⁾

Míg Sankfalvi a fényes francia udvarnál járt, Mátyás egyik német diplomatája, Schönberg György pozsonyi prépost, a szövetkezett schweiczi kantonok szerény körében jelent meg. A király jól ismerte a jelentőséget, melyet a köztársaságnak földrajzi fekvése és harczedett népe biztosított. Hogy a császár támogatásától visszatartsa, 1479-ben tíz évre szóló szövetséget kötött vele, és vezérlő férfiak évdíjak fizetésével kötelezte le.

A frankfurti választás után, noha még fönnállott ez a szövetség és Franciaország szintén szövetséges viszonyban állott a schweicziakkal, Mátyás előre látván, hogy Miksa is hozzájuk fog fordulni, szükségesnek vélte, hogy igyekezeteit ellensz-

²²⁾ A ferrarai követ július 9-iki jelentése a mellékletek között.

²³⁾ Ugyanannak augusztus 18-iki jelentése ugyanott.

lyozza. Evégből követét bőségesen látta el pénzzel, a mi lehetővé tette neki, hogy a hét év előtt megajánlott évdíjak hátralékait kifizesse és új évdíjakat adományozzon. A francia király követével együtt működve, sikerült Miksa ajánlatai elfogadását megakadályozniok.²⁴⁾

V.

Kétségkívül azért, mert a franciaországi tárgyalások eredményét kívánta bevárni, késleltette Mátyás az iglaui összejövetelt. Ulászló június 29-én kétezer fegyveres élén Deutschbrodiba érkezett. Itt megjelent a váradi püspök azzal a jelentéssel, hogy uralkodója fontos ügyek és beteges állapota miatt Budáról nem távozhatik, de mihelyt egészsége helyreáll, el fog jönni. Majd Mátyástól levél érkezett, melyben biztosította Ulászlót arról, hogy az ő és nem a maga érdekében tervezi az összejövetelt, és hogy olyan jelentékeny előnyöket fog neki nyújtani, a milyeneket saját atyjától vagy testvérétől sem várhatja.

Ulászló két hónapig kényszerült ott vesztegetni. Mátyás, miután Ausztriában, Laa város vívását vezetve, több hetet töltött, csak augusztus 29-én érkezett Iglába, a hová negyednapra jött meg a cseh király.²⁵⁾

A két uralkodó tízenegy napig volt együtt és a Miksa ellenében követendő eljárás iránt teljes egyetértés jött létre közöttük.

Szükségesnek látták, hogy vállalkozásuk a törvényesség látszatát megtartsa.

A választófejedelmek Ulászló levelére adott válaszukban az ő mellőzését azzal igyekeztek igazolni, hogy ők csak a birodalmi gyűlés alatt győződtek meg afelől, hogy Miksa megválasztását »a támadások, melyeknek a birodalom több oldalról ki van

²⁴⁾ A schweiczi kantonok 1486 május 21-ikén tartott gyűlésének jegyzőkönyve, továbbá a milánói herceg schweiczi követének július 20-iki jelentése ugyanott. A pozsonyi prépost által kilizetett évdíjakról említést tesz Mátyás egy másik követe 1487 szeptember 14-ikén kelt kimutatásában, melyet közöl Segesser: Die Beziehungen der Schweizer zu Mathias Corvinus. (Luzern 1860.) 88.

²⁵⁾ Az iglaui összejövetelre vonatkozó adatokat a függelékben állítom össze.

téve» és egyéb fontos okok, »melyeket levélben megírni nem tanácsos» sürgősen követelik.²⁶⁾

Ulászló erre Iglából hozzájuk egy második levelet intézett, a melyben tagadja azt, hogy a választásnál a sürgős szükségesség esete forgott fönn és azt is, hogy a birodalom támadásnak van kitéve; a magyar király ugyanis a császár és örökös tartományai, nem pedig a birodalom ellen visel háborút, a választófejedelmek irányában mindenkor szívességet és jóakaratot tanusít. Ragaszkodik tehát azon fölfogásához, hogy a cseh korona jogain sérelem esett, ő rá és országára gyalázat háramlott; minélfogva szép szavakkal nem elégszik meg, és az aranybullában megszabott bírság lefizetését sürgeti.²⁷⁾

Ezen követelés támogatására Mátyás szintén a választófejedelmekhez fordult leveleivel. Közlé velök, hogy az ő különösen szeretett testvére és »barátja«, a cseh király, a kívül mindazon ügyekben, melyek iránt közöttük egyenetlenség támadott, barátságos és testvéri módon megegyezett, panaszosan előadta neki a római király választásánál történt mellőztetését, bemutatta a választói jogát biztosító okiratokat, a szenvedett sérelemért az elégtétel kieszközlésére tanácsot és segítséget kért tőle. Miután pedig igényeinek jogosságáról meggyőződést szerzett, fölkéri a választófejedelmeket, hogy a sérelem orvoslása iránt barátságosan egyezzenek ki és a követelt bírságot haladék nélkül fizessék meg. Ehhez a felszólításhoz fenyegető nyilatkozatot csatolt. »Ne kényszerítetek, — úgymond — hogy veletek szemközt ellenségesen lépjünk föl. Ugyanis tudjátok meg, hogy ha követelését nem teljesítitek, mi őt, szerződésünk értelmében, iránta táplált testvéri szeretetünknel és barátságunknál fogva, el nem hagyhatjuk, megkeresésére neki teljes erőnkől segítséget nyújtunk, vele együtt minden eszközt fölhasználunk, hogy ő a szenvedett sérelemért az elégtételt megkapja. Elvárjuk, hogy a dolgot idáig jutni nem hagyjátok! Wir versehen uns Ihr werdet es nicht dazu kommen lassen.«²⁸⁾

²⁶⁾ 1486 június 24-ikén. Zeitschrift für preussische Geschichte. XVIII. (Berlin, 1881.) 342.

²⁷⁾ 1486 szeptember 9-ikén. Minutoli. i. m. 266.

²⁸⁾ 1486 szeptember 10. Ugyanott 227.

Mátyás azonban úgy vélekedett, hogy az ő föllépése sem fogja a választófejedelmeket a birság lefizetésére készíteni és így jogcímet nyerhet a háború megindítására, a melynek czélja a frankfurti választás megsemmisítése leendett. Ezen szándékot bizalmas emberei előtt nem titkolta. A ferrarai herceg követe, ki Iglauba kísérte, írja uralkodójának: »Tudja meg méltóságod, hogy a választás megsemmisítésének kieszközlésére a magyar király semmiféle eszközt nem fog felhasználatlanul hagyni. Non lassará cosa a fare infringere tale elezione.«²⁹⁾

Ezért már most megállapodásra jutott Ulászlóval a háború előkészítése tárgyában és aziránt is, hogy igyekezni fognak a lengyel királyt a szövetségbe bevonni. Egyszersmind biztosította őt afelől, hogy atyja halála után a lengyel trónra fogja segíteni. Hogy a fegyverkezést neki megkönnyítse, a saját jogára alatt álló Morvaországot és Sziléziát az ő javára megadóztatta. A csehországi urakat pedig azzal kötelezte le, hogy a cseh korona két uralkodó között megosztott területén a törvénykezési és pénzverési viszonyoknak egyöntetű rendezése érdekében intézkedés történt.³⁰⁾

Az Iglauban elért eredménynek nagy jelentőséget tulajdonított. Arról, mint ha fényes diadalt aratott volna, az öröm szokatlanul élénk kifejezéseit használva, értesíti szövetségeseit. »Méltóságodnak gyönyörűséget óhajtván szerezni, — írja a milánói fejedelemnek — tudomására hozzuk, hogy az elmúlt napokban szeretett testvérünkkel, Ulászló királylyal összejöttünk, ... sok hasznos dolog elintézése mellett vele szövetséget kötöttünk, a legszorosabb baráti és testvéri viszonyba léptünk, úgy hogy ezentúl ugyanazt fogjuk akarni és ellenezni, úgyszólván egy személylyé olvadtunk össze.« »Ut penes unus homo videamur.«³¹⁾

Hasonló jelentéssel Iglauból külön futár ment Franciaországba.³²⁾

Lengyelországnak a szövetségbe való bevonása iránt csak-

²⁹⁾ 1486 szeptember 28. Diplomaciai Emlékek. III. 188.

³⁰⁾ A fentebb jelzett függelékben.

³¹⁾ 1486 október 23-ikán. Mátyás levelei. II. 310.

³²⁾ A ferrarai követ említi ezt 1486 december 31-iki jelentésében Diplomaciai Emlékek. III. 374.

hamar megindult a tárgyalás. Kázmér király, noha néhány hónap előtt a császárral együtt, a velencei köztársaságot Magyarország ellen támadásra szólította föl, most fia prágai udvarához követeket küldött, ki támogatását ajánlotta föl az ott megjelent magyar követnek.³³⁾

VI.

A francia udvar a párisi szerződés megerősítésének szorgalmazása végett, a visszatérő Sankfalvi kíséretében, De Plailly Kristóf nevű előkelő világi urat küldött Mátyáshoz, ki ekkor Alsó-Ausztriában fokozott erélyvel folytatta a hadimunkálatokat, egymásután ejtette hatalmába a városokat és várakat. Táborában fogadta a francia követet, nagy kitüntetésekkel halmozván el őt, míg Sankfalvit sikeres fáradozásaiért a pozsonyi prépostság adományozásával jutalmazta.

A francia követet négy hónapnál tovább tartotta magánál, míg lovagvá avatván, dúsan megajándékozva bocsátotta vissza hazájába.³⁴⁾

³³⁾ A ferrarai követ október 18-iki jelentése. Ugyanott. 193.

³⁴⁾ Bonfin említi, hogy a francia követ, kit »magnificus«-nak czímez, Kristóf keresztnevet viselt. Mivel Christophe de Plailly, 1487 október 15-ikén a francia királyhoz intézett levelének tanúsága szerint, Mátyás követét franciaországi útjában kísérte és a francia-magyar szövetség érdekében működött (Pelicier. Lettres de Charles VIII. Paris 1898. I. 384.), nem merülhet föl kétség az iránt, hogy ő volt a Magyarországra küldött francia követ. Mátyás a milánói fejedelemhez október 23-ikán kelt idézett levelében említi, hogy a francia követ »his diebus« érkezett meg, Valentini Caesar november 4-ikén jelenti, hogy a francia követ »mostra essere persona molto nobile e modesta, in Franza tiene ancora qualche bone castello«. Továbbá írja, hogy egy »reverendo Abbate di questo regno, quale bon tempo fa', ha habitato in Franza, religioso certo e prelado di bona presenza, ma de vita e costumi molto piú apparente e laudabile, quale é stato quello che con la prudentia et astutia sua lo ha conducto di qua et salveza.« (Kétes vajjon ezen apát azonos személynek tekinthető-e Sankfalvival). Tárgyalásairól a ferrarai követ nem bírt biztos értesítést szerezni. (Diplomaciai Emlékek. III. 204.) Bonfin tudja, hogy a francia követ »ad ineundum contra Maximilianum foedus« jött és hogy »percussum

A francia szövetséget nemcsak Miksa ellen, hanem más irányban is kívánta értékesíteni. Németországi tevékenysége közepett lelkében szüntelenül élt a vágy, hogy támadó hadjáratot vezessen a török birodalom belsejébe. Erre kedvező alkalmat kínált II. Bajazid szultán testvéröccse, Dsem herceg, ki bátyja ellen mint trónkövetelő lépvén föl, külföldre menekült és Franciaországban tartózkodott. Mátyás az ő közreműködésétől nagy eredményt várt. Iglauból a francia udvarhoz küldött futára által Magyarországba bocsátását kérte, és biztató választ kapott.

1487 február elején Fílipecz János váradi püspök ment Franciaországba azzal a kettős megbizatással, hogy Miksa ellen a harcziás hangulatot éleszsze és Dsem kiszolgáltatását eszközölje ki. A király számára gazdagon felszerelt török lovakat, a kormányzó hercegnő részére drága ékszereket, keleti szöveteket és egy teljes hálószoza bútorzatot vitt ajándéknak. Föllépésének fényével fokoznia kellett küldetése jelentőségét. Mindenütt feltűnést keltett, mikor százharminczhat díszesen öltözött leventétől kísérve, a nemesfajú lovaktól és öszvérektől, skarlát szöveffel borított hintón megjelent.

Franciaországban az ő megérkezését türelmetlenül várták. A velencei köztársaság követe jelenti, hogy az udvarnál ismételten kérdezősködtek nála, nem jött-e még meg a magyar főpap Velenczébe. Az olasz diplomata azt a nézetét fejezte ki, hogy a török hercegre vonatkozó kérése teljesíttetni fog.³⁵⁾

A váradi püspök útjában és az udvarnál nagy kitüntetésekkel halmoztatott el.

Azonban az általa előterjesztett kérelem teljesítését a pápa és a velencei köztársaság követei erősen ellenezték, és a török hercegnek Rómába küldését kívánták. Megnyerték az illetékes tényezőket. A magyar követ biztató kijelentéseket kapott ugyan; de a diplomaták tudták, hogy Dsemet csak addig tartják Franciaországban, «míg a francia király a magyar királyra

inter Ungarum Gallumque foedus et fraterna inita est societas.» Decas IV. Liber VII. Valentini 1847 február 5-iki jelentésében a követnek adott ajándékokat 3000 ducatra becsüli. Diplomaciai Emlékek. III. 256. — Sankfalvinak a király 1486 október 2-ikán adományozta a pozsonyi prépostságot. Magyar Sion. IV. 771.

³⁵⁾ Diplomaciai Emlékek. III. 299.

rászorul.» Mikor tehát Miksa hadai július 27-én vereséget szenvedtek, a magyar szövetség értéke jelentékenyen alászállott. A váradi püspök Franciaországot, hol fél esztendeig időzött, eredmény nélkül hagyta el.³⁶⁾

Ugyanebben az időben a schweiczi szövetségnél Kökericzi Miklós, ki a szász herezegek udvarából nemrég lépett a magyar király szolgálatába, folytatta a pozsonyi prépost által megkezdett akciót. Szintén fényes kísérettel, húsz lovassal, jelent meg, pazarló bőkezűséggel lépett föl, évdíjak kifizetésével és ígéretével dolgozott. Míg a versengő fejedelmek által élesztett bírvágyat elégítette ki, uralkodója a büszke polgárok hiúságának hízelt. Egyik levelében követek küldésére szólítja fel őket; mert — úgymond — «teljesen föl akarja előttük tárnai királyi szive szándékait, melyek a kereszténység, a szent birodalom és a német nemzet javára czéloznak.» Amivel csak a német trónt illető terveit érthette.

Mindezek daczára a nyolcz kanton közül öt 1487 szeptember 14-én Miksával szövetséget kötött. Luzern volt az, mely leginkább ragaszkodott Mátyáshoz, és ajánlkozott, hogy a római királyt a schweiczi zsoldosok toborzásában megakadályozza, egyúttal a francia királynál Dsem kiszolgáltatását kieszközli; azonban ezen szolgálatért a tanács mindegyik tagja részére évdíjat és a közpénztárba évenként «néhány ezer forint» járulékot várt.³⁷⁾

Eközben Mátyás és szövetségesei, a kik a frankfurti királyválasztás megsemmisítésén fáradoztak, nagy súlyt fektettek arra, hogy érvényességének elismerését a római szent-széknél megakadályozzák.

Mátyás ez ügyben maga nem tehetett lépéseket; mert a nápolyi király érdekeinek erőteljes fölkarolásával magára vonta VIII. Incze neheztelését, a ki ellene a római király hatalmát felhasználni készült.³⁸⁾

³⁶⁾ A váradi püspök franciaországi követségére vonatkozó adatokat a függelékben állítom össze.

³⁷⁾ A Kökericz követségére vonatkozó adatokat összeállítom a függelékben.

³⁸⁾ A milánói herceg velencei követének 1486 november 18-iki jelentése a mellékletek között.

Azonban a francia király az 1487-ik év elején tudomására hozta a pápának, hogy Miksa megválasztása az ő állását Franciaországgal szemközt erősíti és «más országokban is zavarokat támaszt», minél fogva jóváhagyásából «nagy botrányok keletkeznének.»³⁹⁾ Május havában pedig a cseh király követei érkeztek Rómába, és a bíbornoki consistorium színe előtt ünnepélyesen óvást emeltek a választás ellen, a melyre uralkodójuk meg nem hívatott, és azon kéréssel fordultak a pápához, szólítsa fel a német fejedelmeket, hogy «őt jogától ne foszszák meg, hanem a választáshoz bocsássák.»

A pápa nem válaszolt ezen nyilatkozatra és egy ideig tartózkodó magatartást követett.⁴⁰⁾ Azonban az 1488-ik év elején, a velencei köztársaság által befolyásolva, fölbátorította Miksát arra, hogy hódoló követséget küldjön Rómába.

Mátyás római követe, Vitéz János szerémi püspök, mikor arról értesült, hogy a német követek útban vannak, erőteljesen követelte ugyan, hogy a pápa őket ne fogadja; de czélt nem ért.⁴¹⁾

Megérkezésükkor január 29.-én királyi követeket megillető ünnepélyességgel vezettettek a városba; február 4.-én pedig a tábornoki consistoriumban uralkodójuk hódolatát bemutatván a pápának, az ezen tényről felvett jegyzőkönyvben Miksa «választott római királynak» czímeztetett.⁴²⁾

A király e fölött nagy mértékben fölháborodott. Egy alkalommal a pápai legátus előtt, heves beszédben előadván panaszait azon kedvezések miatt, melyekben az ő sérelmére és kárára, a velencei köztársaságot részesíti a pápa, egyebek között így szólt: «Szintén a velenceiek kedvéért fogadta ő szentsége Miksa római király követeit. Noha az én követemnek megígérte, hogy nem ad nekik audientiát, és így tudta, hogy a jogtalanul és szokatlan módon történt királyválasztás megsemmisítésén fáradozom, a nyomás alatt, a mit a velenceiek gyakoroltak rá, meg-

³⁹⁾ A francia király 1487 február 4-ikén Medici Lőrinczhez írt levelét és ennek február 17-ikén római követéhez küldött utasítását közli Agenore Galli az Archivio Storico Italiano-ban. Terza Serie. XV. 289.

⁴⁰⁾ Burchardi Liber Notarum. (Legújabb Citta di Castello kiadás.) 201.

⁴¹⁾ Ezt Mátyás alább idézendő nyilatkozatából tudjuk.

⁴²⁾ Burchardus i. m. 221., 222.

hajolt.» Majd a beszéd további folyamán ezen ügyre visszatérvén, a pápa eljárását «szánalmasnak» nevezte és azt állította, hogy a pápa csak azért tüntette ki a német követeket, mert uralkodójuk az ő ellensége és Velence barátja.⁴³⁾

VII.

Mig Miksa Franciaországban, Schweiczban és Rómában diplomáciai sikereket ért el: atyjának Németországban a megaláztatások serlegét fenéig kellett ürítenie.

A frankfurti gyűlés határozatai papiroson maradtak. A nagy birodalmi sereg kiállítására nem történtek előkészületek. A sürgősen küldendő csapatok nem mentek el rendeltetésök helyére. A megszavazott pénzsegélynek alig harmadrésze folyt be.⁴⁴⁾

A birodalmi rendek közönyösségénél még fájdalmasabban hatott a császárra fiának magatartása. Miksa ugyanis franciaországi vállalatába merülvén el, németországi feladatairól teljesen megfeledkezett. Frigyes megható és erőteljes szavakkal sürgette jövetelét; értesítette, hogy további távolléte osztrák hívekre csüggesztő hatást gyakorol, a német fejedelmeket tétlenségükben megerősíti. Fenyegető nyilatkozatot is hallatott. «Mivel — úgymond — a dolgokat mostani állapotukban a mi teljes és tökéletes romlásunk nélkül nem hagyhatjuk, kénytelenek leszünk, hogy békességhez jussunk, más utat keresni, a miből rád nézve a jövőben hátrány és kár fog származni.»⁴⁵⁾

Semmit sem ért el.

Az 1486-ik év végén a választófejedelmek, kiket maga köré gyűjtött, nem tudtak neki más tanácsot adni, mint azt, hogy új birodalmi gyűlést hívjon össze, és Ulászlót a magyar királytól elvonni igyekezzék.

A császár követeket küldött Prágába azzal az ajánlattal, hogy nyilatkozatot állít ki, mely a cseh-korona királyválasztó

⁴³⁾ A pápai követ 1489 január 30-iki jelentése. Mátyás király élete.

⁴⁴⁾ Beckensloer érseknek, mint birodalmi pénztárnoknak számadása: Forschungen zur deutschen Geschichte XXIV. 485—91.

⁴⁵⁾ Kraus Victor a II. jegyzetben idézett kiadványában.

II. A milánói hercegek levéltárából.)
Aldorfból.

1. 1486 július 13. A milánói herceg velencei követe a hercegnek.

La Sig^{ra} facto la risposta negativa ali Magn^{ci} oratori de li Ser^{mi} Imperator, Re di Polonia e Boemia di non voler fare con li suoi Sig^{ri} per adesso altra liga.²⁾

2. 1486 július 20. Aldorfból Moresini Gabriel, a milánói herceg schweizi követe a milánói hercegnek.

Se dice ancora che lo Re de Ongaria manda qua in la liga uno ambasciatore et questo de[ve] essere in breve.

3. 1486 szeptember 23. Ugyanaz ugyanannak.

Se dice che circa 40.000 hungari vengono verso il porto Danone.³⁾

4. 1486 november 18. Ugyanaz ugyanannak.

Ho da bon loco ch'el Papa ha mandato Messer Francesco Querino et Nereo Aciolo del Re de Franza et cosi dal Duca de Lorena, per mutarli alla impresa del Reame et confortar epso Duca che per ogni modo voglia venire. Et da li debeno dopoi andare del Re de Romani, per concitarlo contra la M^{te} del Re de Hungaria, et ha facto confortare questa Sig^{ra} vogli etiam lei per littere admonire il suo ambasciatore, [che] fa residentia in Franza, ad fare simili opera.

5. 1487 ápril 19. A milánói herceg a római követnek.

Monsignore. Per le altre nostre vi è declarata la venuta del Rev^{ti} Monsig^{ro} de Varadina, oratore del Ser^{mo} Re de Ungaria, et quello, che epso nela expositione sua ce fece intendere dele cause dela venuta sua. Poi, essendo firmato questi pochi di, poso dicta expositione, ce ha facto intendere havuto alcune littere de Franza, per le quale li è necessario proseguire cum celerità el viaggio suo, et per questo hogi è venuto ad noi

¹⁾ A milánói herceg levelezése a schweizi követtel a »Svizzera«-osztályban, a velencei követekkel a »Venezia«-osztályban őriztetik.

²⁾ A Mátyás ellen tervezett szövetségről van szó.

³⁾ A pápa akciójának, melyet ezen jelentés ismertet, más emlékekben nem találjuk nyomát.

al conspecto dela Illma Madona nostra matre, alla quale exponendo quasi el medesimo ch'el ce disse a noi nela prima expositione, ha significato questa necessitá, qual ha de andare in Franza senza consumare piú tempo qui, subiungendo che la ritornata sua sará presto; in la quale li pareva de differire la stipulatione dele cose tractate cum noi sopra el parentato. Essendo adunche reducte le cose dela venuta de epso Monsig^{ro} a questo articulo, ci è parso darvine aviso

6. 1487 május 26. Zürich. Moresini a milánói hercegnek.

In questa terra sun nove per lo zerto, como lo Imperatore et li Electori de lo Imperio sun piú di fa insemma in la zitá de Nuremberg, et sun molto discorde insemma. Lo Imperatore cavaria voluntera dinari delle zitá, et li Electori non voleno et dicano ch'e ldebia monstrare dove la spexe quele che l[h]a cavato per tempo passato, et — secundo intendo — averiano voluntera li lo Re de Romani, ma fin adesso non n'è ancora comparza; e dite Elletore se deliberano che la pace abia loco tra luy et lo Re de Ongaria, et [h]ano electo lo Sig^{ro} Otto de Bavera cum zerte altre consceler cum uno alegato del Papa che van del Re de Ongaria per trattare la paze. Il questa terra jè uno ambaxatore del Re de Ongaria, le qual me aveva dato una lettera dirrectiva allo Illmo Sig^{ro} Ludovico; la mando qua alegata. Dito ambaxatore è molto ben veduto qua, perchè ha dato via de grande dinare a private perzone, et se monstra grandissimo amico de V. S., et me fa grande careze et vole che manza speso cum luy; el fa una spesa grande qui. Secundo ho inteso da altri et da luy, ha fato cum questa Comunità una grande lamenta in servizio de V. S. contra lo veschovo de Vales et l[h]a fato cum bon modo, perchè io li haveva facto intendere ogni cosa, et cossi farà et simel sur questa dieta, et non porá se non zovar, perchè lor medesme ne [h]an meza vergogna, siando luy foraster et messo di tal Sig^{ro}. Per tanto averia a caro, se al piacesse a V. S. che quella lo facesse intendere como [h]o scripto a quela de le deportamente, che al fa et demonstra a V. S. in queste parte; quando el [h]a qualche uno de vaya, non se pò satziare de V. S. in dirne bene, et me fa onore a me quanto fusse suo superiore. Ne [h]a deto che al volle aprire lo libreto alle Cunfederate, perchè [h]ano comportato a lo veschovo fare questa guerra.

7. 1487 május 30. Pavia. A milánói herceg a schweizi követnek.

L'ambasciatore ungaro, che de presente se ritrova in quelle parte, per Johanne Francesco ne ha molto amorevolmente

mandato ad dire che, possendo cosa alcuna per noi, li se offerisca paratissimo in omne nostro beneplacito; però volemo che andandolo ad trovare se il serà ancora lì, lo rengratii grandemente da parte nostra della amorevole offerta sua et che bisognando ne usaremo con quelle familiarità, che lui pò fare de a opera nostra in tutte le cose sue et del Ser^{mo} Sig^{re} Re suo.

8. 1487 június 1. Pavia. Ugyanaz ugyanannak.

Del opera [che] ha facto et era per fare presso quelli Magn^{ti} Sig^{ri} Confederati el Magn^{no} ambasciatore hungaro lì, et de le amorevole demonstratione, che etiam continuamente el [ha] facto verso di te per nostro respecto, quantunque già prima havessimo inteso da Zoanne Francesco Veschonte quanto amorevolmente la S. Magn^{tia} se governava in tutte le cose concernente l'honore et bene del Stato nostro in quelle parte: niente-demeno ce è etiam piaciuto intendere, quanto tu de novo ne scrivi de epsa, et volemo che la vadi ad trovare da parte nostra et li dichi che ne reputamo troppo obbligati verso lei, che così studiosamente et amorevolmente l'abrazza tutte le cose nostre, perchè vedemo che la fa molto più che noi medesimi non sapressimo rechederli, et che de tanto amore quanto lei ce dimostra ne teneremo sempre debito cunto, offerendone ancora noi de continuo paratissimi in ogni cosa che potessimo fare in beneficio suo.

9. 1487 június 6. Zürich. Moresini a milánói hercegnek.

Me ne andai in casa del Ongaro et li stete secreto,¹⁾ et luy me fece bona compagnia et cossi se trova ancora lo ambasciatore ongaro, onia omo ge domanda dinari, al non sa da capo al la pia: a una parte da bon parole fazzendole intendere che luy non n'[h]a questa possanza, ma che alla venuta del veschovo, che andato in Franza, luy [h]a la possanza

10. Ugyanazon napon. Ugyanaz ugyanannak.

Ultra quello, che noi per altre nostre ve scrivemo, deby explicare in nome nostro ad quello Magn^{no} ambasciatore hungaro per ringratiarlo de la amorevole opera, che lui tuttavia fa in le cose nostre presso li Sig^{ri} Confederati: havemo giudicato essere si non bene ad scrivergline etiam qualche cossa per le nostre

¹⁾ A zürichi polgárok fenyegető állást foglaltak el a követ irányában, mert egy zürichi kereskedő milánói területen élt.

lettere, et così per le alligate gli scrivemo quanto n'è parso expediente. Si che tu gli l'harai presentare, non omettendo però di dirgli ad bocha quanto tochamo in le lettere, perchè ne re-mettemo ad quello, che più largament per ti viva voce gli sarà declarato.

11. 1487 június 20. Zürich. Moresini a milánói hercegnek.

[H]o ancora rezeuto una lettera directiva all' ambasciatore dell' Ongaro. Ge lo presentata.

12. 1487 június 20. Pavia. Ugyanaz ugyanannak.

Del ambasciatore hungaro scrivemo etiam in risposta de sua lettera la allegata, quale tu haverai presentargli, et così le due braze del veluto negro piano, quale te mandammo per luy recerchato: cum dirgli che gli lo donamo et che c'è dispiaciuto habia rechesto cosa minima, perchè quanto fusse stato più grande et onorevole, tanto più voluntera gli ne havessimo compiaciuto.

13. 1487 június 21. Pavia. Ugyanaz ugyanannak.

Dapoi expedite le altre nostre alligate, havendo da quelli Magn^{ti} Sig^{ri} Confederati et così dal ambasciatore ungaro ricevute lettere, mandate per uno correro ad posta, circa la liberatione di Messer Andrea Scencho: gli habiamo resposo in quella consonantia, che scrivemo ad ti, gli declari ad bocha come per l'inc-lusi exempli tu intenderai quali te mandiamo per tua informatione del tutto.

14. 1487 július 7. Zürich. Ugyanaz ugyanannak.

Lo ambasciator ongaro [h]a auto a dir più volte cun my che siando V. Ex^{tia} contenta de fare amistade cun lo Re de Boemia, zoè de darge quela altra sorela de V. Ex^{tia}, la qual non ne inpromessa: non se dubita cun la via che al sa luy averà loco, et che quando a quela paresse de darla più al Re de Polana — lo qual è suo fratello — averà la medesima via, et me n'[h]a fato grande istanzia ne voya scrivere a V. Ex^{tia} et me [h]a dito se a quela piazze lo partito, quello voya fare intender luy a vero my quanto secretamente sia possibel et ancora me [h]a pregato che voya scrivere a V. S. che quella non lassa intendere alli cunsillier de V. Ex^{tia} che luy sia quello me abia fato scrivere, perchè non voria che andasse alle oregie del veschovo

de Varedino per cosa del mondo. Me ha fato intendere che questo, che scrivo, quella non creda che venga tuto de sua testa, ma che onia cosa bixogna che abia qualche prinzipio et che sia tratata per qualcuno. Me [h]a ancora dito se V. Ex^{ta} ge assenterà de qualche cossa sur questo, che quella non bixonga ge spenda suxo uno dinare, per fin che quella non intenderà che al sarà cossi acaro a l'altra parte, como a V. S. et che luy volè essere quello in persona che ne abia a trattare, a bien me [h]a dito che al sa dove fermar li pede, pur che V. Ex^{ta} sia contenta. Me [h]a ancora dito che dito Re de Bovemia sie zoveno, et è quel quando li Elletore de l'Inperio non sun a una luy e lo terzo, zoè de qual parte luy pende, quello a loco. Me [h]a ancora dito che, se lo Re de Ongaria moresse, che luy saria Re in Ongaria, et dice se al sapesse de ritornare a Millano, non me avaria fato scrivere, ma sa del zerto non farà quella via. Me [h]a ancora dito zerte cosse, le quale sun tratate a Millano cum lo veschovo, dice non retornando dito veschovo a Millano farà intendere onia cossa, azò che V. S. sapia meglio che far: ma me prega, quanto el sa, che quella lo voya tenere zelato, perchè quello che al fa lo fa per ben, al dice voler ben al Re de Bovemia, et dice essere stato suo capitano e cunsselier de dito Re de Bovemia et adesso è cunsselier del Re de Ongaria. [H]o ancora intexo como era capitano del Imperatore, amis cuntra lo Duca de Bergogna, et sta qua molto honorevole ella de continuo 16 cavalli, et fa de grande spexe qua. V. Ex^{ta} voya piare lo mio scrivere in bona parte, non ge [h]o voluto negare de scrivere. V. Ex^{ta} je faza mo suxo quello bon pensser, je pare sur questo, per il presente non ne scrivo altro.

15. 1487 július 9. *Ugyanaz a milánói hercegnek.*

Queste di passate se trovarem insemi lo cavalier cum lo ambassator ongaro et mandaron per my, et incomenza lo cavalier a dire che voleva che scrivesse a V. Ex^{ta} che luy consiliava che quella volesse venire in capitoli più stretti cum questa liga che non è Me fece grande istanzia che volesse scriver. Je respose che melio era che lo ambassator ongaro scrivesse luy overo la cavalier. Se deliberone de scriver tut e duy insemi. Eri ajonse qua uno camerer del Re de Ongaria, lo qual portò dove lettere, l'una andava alle Cufederate, l'altra andava al suo ambassatore qua; de trata mandò per my et me fece legere la sua et quella, che andava alle Cufederate; se tornò dal cavalier et fe meter insemi tute le ambassatore dela liga Lo ambassator ongaro presentò la sua lettera, che andava a lor e poi ge propoxe quello, che aveva in commissione, et secundo

dice e auto bona risposta. Dito camerer, che [h]a portato dite lettere, [h]a auto in commissione de venire de V. S. et [h]a lettere che veneno a V. S. Dito camerer è de questa tera et è fiolo de un cavalier qua. Lo ambassatore ongaro me [h]a pregato che voya aver per raccomandato; me [h]a ancora dito così de parte che lo Re de Ongaria [h]a donato a certe cavalarii de V. Ex^{ta} de beli presenti, et che costuy non n'è cavalario. Jo sento obligato a fare intendere ogni cossa a V. Ex^{ta}, quella faza mo quel che je pare.

16. 1487 július 23. *Pavia. A milánói herceg a schweizi követnek.*

Dal fiolo del Magn^{ro} Messer Nicolò Kerichet, oratore del Ser^{mo} Re de Ongaria, havemo ricevuto lettere de epso Messer Nicolò et due tue. Per le sue havemo inteso quello, che il Ser^{mo} Re suo li ha imposto, et veduto l'exemplo de le lettere scripte de S. M^{ta}, perchè in suo nome siano confortati li Sig^{ri} Confederati a servare bona pace et amicia cum noi: per la quale opera noi el ringratiamo, et scrivemo al predicto Sig^{ro} Re suo lettere opportune, quale avemo date al fiolo del predicto oratore. Per le altre ce scrive de la intelligentia, quale li pareria che più intrinsecamente dovessemo fermare cum li Sig^{ri} Confederati, noi li rescrivemo per le alligate che saremo contenti che il entri ad suo nome ad tractare questa cosa, perchè vedendo che la se possa condurre ad conditione honeste, gli ne teremo honore. El medesimo scrivemo al cavalero; a l'uno et l'altro apresenterai le lettere sue, quale te mandamo alligate. Dal rasonamento, facto circa el parentato de la Illma nodra sorella secunda — essensto essa collocata in matrimonio cum lo Illmo primogenito del Duca de Ferrara — non ce estimariamo honesto fare parola alcuna de altro matrimonio: ben ringratiamo la bontà et amore del predetto Sig^{ro} Messer Nicolò, al quale affermareti che teneremo le cose secretissime.

17. 1487 július 29. *Pavia. Ugyanaz ugyanannak.*

Essendo arrivato qua uno cavallero de Ungaria, per il quale sono portate lettere, como Cività Nova — che da quello Ser^{mo} Re se teneva obsidiata — ha tandem facto la deditione ad S. M^{ta}, et hora se transferisse in quelle parte per ritrovare lo ambassatore del predicto Sig^{ro} Re, ci ha facto rechiedere uno cavallero de li nostri in sua compagnia, perchè dice non sapere la via. Il che non ci è parzo poterli denegare, et così per guida sua solamente mandamo il presente cavallero: de la venuta del quale te ne havemo voluto scrivere qualche cosa, aciò che —

non intendendo la casone — non ne havesti preso alle volte qualche admiratione.

18. 1487 augusztus 3. Zürich. Moresini a milánói államtitkárnak.

[H]o rezeuto 4 lettere de quel camerer del Re de Ongaria; dove [2] ne andavan a lo ambassator ongaro Al fato de quel, che [h]a scripto V. S. al cavaler¹⁾ e cossi al Ongaro, [h]ano parlato insema et sun d'acordi che l'Ongaro ne voya fare pratica cum quella via, che al ge [h]a dato per fin alla tornata sua²⁾ Credo l'Ongaro scriverà ancora luy a V. S.

19. 1487 augusztus 13. Zürich. Moresini a milánói államtitkárnak.

[H]o rezeuto una lettera de V. S. de 5 del presente con una altra dirrectiva a lo ambassatore ongaro et copie dove et intexo che ebe quello me scrive V. S.; de trata presentay allo ambassatore ungaro la sua et fu insema con luy et li feci intendere omnia: je deliberarono de farlo intendere a lo Burgmeister, et mandano per luy et li fece intendere onia cosa In questa hora è azonto lo ambassatore de questa Comunità, lo qual è stato sur la dieta de Lozera; de trata me sun trovato cum luy in caxa sua, dove aloza lo ambassatore ongaro Lo ambassator ongaro non ne manca de niente et credo se troverà sur la dieta de Baden³⁾ o veramente ne farà meter qua una; volontera aspetaria lo cavaler ch'è andato a Ispruc et credo tra l'Ongaro et my cum le amice se y provederà che non je firà fata novità.

20. 1487 augusztus 20. Zürich. Ugyanaz ugyanannak.

[H]o fato intendere alo ambassatore ongaro et cossi al patre de Gasparo, como è passata la cossa secundo V. Magn^{tia} ne scrive; se sun trovate de bona voya prego quella voya mandare alquante folie de papir per lo ambassatore ongaro, lo qual me ne [h]a molto pregato.

21. 1487 augusztus 20. Zürich. Moresini a milánói államtitkárnak.

Ere ajonse qua lo secretario de questa terra, lo qual vene da Millano, et per intendere como aveva fato fece che lo ambas-

¹⁾ Hans Waldmann polgármester.

²⁾ Waldmann Innsbruckba ment követségbe.

³⁾ Augusztus 24-ikére volt összehíva.

satore ongaro lo invitò questa matina a disnare, et lo interrogamo su più cose, ma da luy non ne avemo cavato se non ben Lo ambassatore ongaro scrive a V. S., la qual mando qui aligata. Per il presente non sò altro.

22. 1487 augusztus 28. Zürich. Ugyanaz ugyanannak.

[H]o scritto como era messa una dieta in Baden lo di Santo Barthelomeo, et sur dita dieta ge doveva andare lo ambassatore ongaro, et mi me ge doveva trovar. Lo ambassatore ongaro fu conselliato che non dovesse andare luy in perzona sur dita dieta, ma dovesse scrivere et fare mettere una altra dieta qua, et cusi fece.

23. 1487 szeptember 3. Milánó. A herczeg a schweizi követnek.

Havendose quello Magn^{co} ambassatore hungaro ad ritrovarse sopra la dieta, quale ne significhi essere stata ordinata per quelli Sig^{ti} Confederati, extimamo debia essere per la facenda de gli habiamo scripto. Et quantuncha siamo certi che, essendo la S. Magn^{tia} scorta et prudente, procederà al tutto maturamente, nientedimeno ad maiore cautella volemo che la advertischi ad non reusire ad determinatione alcuna cum loro, ne etiam darli speranza de veruna cosa, se prima non avisa noi del tutto, et habi la risposta nostra de quello haverà fare più ultra: perchè essendo quella natione della natura che l'è convene in omne cosa andare seco cum gran circumspectione, como tu sai.

24. 1487 szeptember 21. Viglevano. Ugyanaz ugyanannak.

De la proposta facta da lo oratore ungaro ad quelli Confederati, la quale facemo però cunto montaria una volta l'ano de 3600 fiorini de Reno, havemo inteso quello ne significhi essere reusito ultra quello, che luy anchora ce ha scripto: unde parene che, como da ti veda dextramente sapere quanto più ultra epso oratore voleva proponerli, se da ti non fosse prima advertito et deinde ne havisarai de ciò ne haveray cavato, et cossi de quanto in questa materia te sarà stato exposto del cavalero, advertendo nè con luy nè con altri allargati altramente sopra ciò, et gi ne con de altri allargati altramente sopra ciò, et governarti etiam talmente che non se possa giudicare che tu parlassi de commissione nostra.

25. 1487 szeptember 24. Zürich. Ugyanaz ugyanannak.

Lo ambassatore hongaro è partito et a questa ora me [h]a scritto, como da Lione tornerà qua et lo veschovo verà a Millano da Lione et starà li qualche dì. Me scrive ancora che de tuto quello, che l' [h]a agitato qua, ne informarà lo veschovo, azò che il deva conferir con V. S. Ma prego ben V. S. che quela je voya mandarge un qualche presente, azò che al possa fare como l' [h]a fato infin a qui. Jo non vedo nè conosco on luy che se al potesse fare V. S. Inperatore, la faria; [h]a durato grande fatica per V. S., e pur adesso il bixongo.

26. 1487 szeptember 27. Zürich. Ugyanaz ugyanannak.

De quello, che V. S. me scrive, che voya vedere lo Ongaro como my quanto aveva in animo de fare se io non lo avesse retrato, questo non posso sapere adesso, perchè lo ambassatore non n'è qua, ma tornerà presto. Ma lo cavalier me ne [h]a parlato che quando V. S. daga per acaduna Comunità 500 floriny, zoè alle otto Comunità, che se azeterà, ma non vorano esser obligate a dare via la sua zente Fese intender, che my non me ne coleva impotar, nè ne aveva possanza nessuna, et me era più a caro che l'Ongaro fosse quello, perchè in lo avvenire non ne avesse imputazione. Me tolze da lor con questo; per tanto non ne farò motto con nessuno, nonche lor non me ne parlano, aspetano l'Ongaro.

27. 1487 október 5. Milánó. A herczeg a schweizi követnek.

Dalla pratica del oratore hungaro tu advertirai non farne più motto con perzona alcuna.

28. 1487 október 6. Zürich. Moresini a milánói államtikárnak.

Fazo ben intendere a V. S. che quando quella se deliberasse de non lassarne fare più motto, che meglio daria che may non ne fusse parlato: perchè so como lo ambassatore hongaro serà tornato, ge ne parlaramo. Dito ambassatore sarà qua questa setemana che vene [H]o ancora intexo secretamente che quela proferta, che fece lo ambassator ongaro ¹⁾ non fu azetata, perchè una parte se crede che la mayor soma debia toccar a questa Comunità.

¹⁾ A milánói szövetség ügyében.

29. 1487 október 10. Zürich. Moresini a milánói államtikárnak.

L'orator ongaro se n'è acorto, se al bixongato spender, se al se [h]a voluto levar de qua per andar a Lione. [H]a impreudato del cavalier fiorini 200 de Reny, ascha quelli, che el [h]a debito qua. E cossì lo orator del Re de Romani ge [h]a lassato del pel avante se sia levato.

30. 1487 október 14. Castiglione. A milánói herczeg a schweizi követnek.

Della proposta, facta in li giorni passati per lo ambassatore hungaro, noi perseveramo in quello, [che] te habiamo già scripto: cioè che intrare più ultra in questa materia non vedemo possa essere ad alcuno bono effecto. Però non solum advertiray non farne più motto cum persona alcuna, ma essendotine parlato destramente etiam como da ti farai qualche risposta, per la quale se habia la cosa mettere in silentio, et cusì ritornando li l'ambassatore hungaro, lo porai etiam de questo advertire como meglio te parirà, non mostrando però altramente che noy te ne habiamo scripto.

31. 1487 november 16. Zürich. Moresini a milánói herczegnek.

Lo ambassatore ongaro azonse qua eri sera.

32. 1487 november 29. A milánói herczeg a schweizi követnek.

Dal ambassatore hungaro, quale scrivi essere ritornato li, havemo ricevuto una lettera, in la quale se excusa con noy se la nova intelligentia cum li amici, quale era principiato tractarse per mane sue, non ha sortito altro effecto; unde per le alligate li rispondemo quanto n'è parso conveniente, ricordandoli ad non volere fare più parola d'epsa intelligentia, sichè gli haveray consignare et advertire ancora ti che più di tale materia non se habia rasonare.

33. 1487 december 24. Zürich. Moresini a milánói herczegnek.

Lo ambassatore ongaro non n'è ancora partito. Lo Archidux de Austria ge aveva fato salvo condotto per lo suo paex, ma dapoy s'è mudato lo suo consillio ge l' [h]an aroto, et questa Comunità [h]ano mandato adesso uno del Consillio, et volen ge sia fato salvo condotto; ma quando lo non potessen aver, ge serà forza a fare la strada da Millano.

34. 1488 január 11. Milánó. A herceg a schweizi követnek.

Quanto al ambasciatore ungaro expectamo etiam ne advisi, se dapoy haverà possuto obtènire salvo conducto de ritornare liberamente a casa per quello camino o non.

35. 1488 január 14. Zürich. Moresini a milánói hercegnek.

Lo ambasciatore hongaro [h]a rezeuto de presente lettere del Ser^{mo} Sig^{to} Re de Hongaria, le qual lettere per sua humanità me le [h]a fato vedere, et sun del dì de Santo Thomax. In dite lettere contene, como lo dito Re aveva fato lettere de credenza in lo veschovo de Varedin et in costuy qua, et che non siando venuto qua lo dito veschovo, che quella possanza che avevan lor duy la data a luy, cioè de capitulare cum lo Archidux de Austria.¹⁾ Ancora fa menzione como lo veschovo è ritornato per Venexia, par pregerie fate della Signoria de Venexia a V. S. che quela lo facesse retornare a Venexia. Ancora fa menzione como questo ambasciator de[ve] vedere quello deamante, che fu robato al Duca de Borgonia et de[ve] vedere a l'ultimo per quanto lo voleno dare, et de[ve] vedere che lor mandano uno messo cum luy cum dita zoya, et ge de[ve] fare la spexa per fin a la corte, et ge de[ve] promettere che non patirà spexa nesuna in le retornare. Ancora fa menzione como el debia particare qua de levare 6000 de costor se al caderà et per quel soldo, che [h]ano auto dal Re de Franza, et così del Re Massimiliano. Dita lettera fa ancora menzione, como lo Duca Alberto de Sassona, capitaneo de lo Imperatore, è stato del Re de Hongaria et lo Re de Bovemia ad una cum dito Duca [h]anno fato tanto, che l'è fato tregua fino a Santo Urbano: cum questo che si a l'Imperatore paresse che la dicta, che se averà fare per trattare la pace, fusse poco tempo, che lor abian possanza de redurla per fin a Santo Bartolomeo o vero per fin a Santo Martino. L' Ongaro me [h]a poy dito che lo Re [h]a commesso tutta la differentia che [h]a cum lo Imperatore in le mane delle Elletor del Imperio, zoè de amigevra compositione et de raxione; qua non se tene altro non ma che la pace debia avere loco. Lo messo, che [h]a mandato questo ambasciatore ad Ispruc per aver salvo conducto, non n' è ancora azonto; como azonzerà se vol levar. Lo Inperatore è venuto a Ispruc, et qua non se dice ancora niente per fermo la cassone, perchè sia venuto, nè quel che è agitato per luy.

¹⁾ Zsigmond főherceg.

36. 1488 január 23. Zürich. Ugyanaz a milánói államtükárnak.

Prima al fato de la partita de lo ambasciatore ongaro fo intendere a V. S. como s' è levato da qui, et non fa la via de Ispruc, al passa per lo paex del conte de Vertenberg, et [h]a menato cum sè piú persone de questo paix. Una parte van cum si per fin al serà a loco seguro; una parte andarà cum si per fin ala corte; [h]a tolto zerte zevene delle bon de questa terra, le quale averan a stare ala corte. Se levò lunedì passato. Quela me scrive ancora che voya inzitare quele de Berna, se non n' [h]an ancora scritto che ay voyan scrivere, secondo la risposta mè fata a nome del Consillio.

37. 1488 január 30. Zürich. Moresini a milánói hercegnek.

Lo ambasciatore ungaro vene a Milano, quello saperà ancora lui informare como passan le cose. Dito ambasciatore me [h]a pregato che volesse scrivere a V. Ex^{ta} che quela lo voya aiutare che al possa passare per Venezia, como [h]a fata lo veschovo. Prego V. Ex^{ta} che dito ambasciatore ve sia recomandato; a me qua [h]a fato bona compagnia, et mai non n' [h]a sparmito ninente, zoè in andare et parlare cum questo et cum quello per oviare che al non venesse remor a dosso a V. Ex^{ta}, maxime con quelle lde Lozera. Et però prego V. Ex^{ta} per queste respete, che quela 'abia per recomandato, al me ha ancora dito che l' [h]a zerte secrete de dire a V. Ex^{ta}.

III. A párisi nemzeti könyvtárból.

1. 1487 október 9. Tours. A királyi kincstárnokok VIII. Károly királynak.¹⁾

Sire si très humblement que faire pouons a Vostre bonne grace nous recommandons et vous plaise savoir sire que en ensuivant ce qu'il vous a plu ordonner touchant les presens de Hongrie nous avons envoyé a Paris a monsieur l'ambaxateur dudit Hongrie IIIme d'argent en Vaisselle de la plus belle façon et myeux assortie qu'avons peu et espérons qu'il l'aura demain en ladite ville de Paris Sire nous luy avons escript pour ce que les ouvriers [n'auront] encores parachevé les habillemens de teste plumaulx et autres choses que dedans VIII ou X jours après

¹⁾ Fonds français 15531. jeltzé-ű kézirat, 195 levél. Hevesy Andor szíves közlése.

quelque part qu'il feust luy seront envoyé ce que par vous a esté ordonné au Roy et a la Royne de Hongrie.

Sire naguères vous avons rescript comment l'orfevre qui a fai le reliquaire monsieur St Martin en vouloit avoir sans lasche XIIIe escus d'or vallant II^m III^c l. t. toutesfois quant il a secu que avions fait partir ladite vaisselle et que ne faisons plus mencion d'avoir ledit St Martin Il s'est condescendu et avons tant fait que l'avons eu pour XVII^c l. t. et esperons y faire meetre des reliques de mondits St Martin A faire le tout préparer diligemment a ce que au jour qu'avons rescript audit ambaxateur il ait tous voz présens Sire nous prions dieu et nostre dame qu'il vous doint très bonne et longue vie a Tours le IXe jour d'octobre.

Voz très humbles et très obéissans subjectz et serviteurs.

Denis De Vidaut G. Briconnet et Denis le Breton.

Au Roy nostre souverain seigneur.

Les generaux Denis De Vidaut Briconnet et Denis Breton De Tours au Roy Charles VIII mandent qu'ils ont envoyé a Paris a M^r. l'Ambassadeur d'Hongrie trois mille livres d'argent en vaisselle, qu'ils ont eu le reliquaire St Martin pour dixsept cents livres.

2. 1487 október 13. Paris. *Tristan de Salazard sensi érsek VIII. Károly királynak.*¹⁾

Mon souverain seigneur tant et si très humblement que je puis me recommande a vostre bonne grace. Il vous a pleu m'avoir escript venir icy pour acompagner et conduire les ambassadeurs d'Hongrie jusques hors vostre royaume. Pourquoi incontinant suis venu et ay receu du Sr de Sorvilliers lailler six lettres pour adresser aux villes ou le Chemin s'adonnera. Sire demain au plaisir de dieu nous partirons deceste ville de Paris et passerons par Voz pays de Champagne droit a Troyes et de la en Bourgogne et feré a mon pouvoir ce que vous a pleu me commander. Pour ce sire se vostre bon plaisir est me commanderés toujours tout ce que vous plaira pour l'accomplir ou l'aide de dieu et de nostre dame ausquelz je prie qui vous doint tres bonne vie et longue et victoire de voz ennemis.

Esript en vostre ville de Paris ce dimenche XIIIe jour d'octobre.

Votre très humble et obbeissant subgetz et chappellain

Tristan arcevesque de Sens.

¹⁾ Fonds francais 15541 jelzésű kézirat. 196 levél. Hevesy Andor szíves közlése.

IV. A zürichi állami levéltárból. A szövetséghez kantonok gyűléseinek jegyzőkönyveiből.¹⁾

1. 1486 május 21.

«Abscheid des tags Zurich uff Sonntag vor unnsers herren froulichnams tag a^o etc. LXXXVI.

Jeglicher bott weist ouch zu sagen, wie unnsere gnädigister herr, der künig von Hungern, unns Eidgnossen schriben lasen hat, unnder anndenn, wie sin küniglich mayestat den bropst von Pressburg mit vollem gewalt in kurtz zu unns schicken welle.

2. 1487 május 24.

Abscheid zu Lutzern uff der uffart Abent anno etc. LXXXVII.

Item: heimbringen die werbung, so der küniglich bot von Ungern anbracht hat an uns eidgnossen, und wie er sich gen uns so fruntlich erbotten hat mit was meinung als jegklicher bott weiss ze sagen und darumb uff dem nechsten tage Zürich ant wurt geben.

3. 1487 június 3.

Abscheid des gehaltne tags Zürich in Pfingst virtagen anno etc. LXXXVII.

Yeder bott weiss das anbringen der Ungerschen bottschaft, besunder des hertzogen halb von Meiland, wie er sich erbüet, ob es unns Eydtgnossen gevellig were uff wyter vereynung zu arbeiten, und was im duruff geantwurt ist; nämlich das die botten nit anndem gewalt haben, dann ob er in bevelch hette ichzit anzubringen oder zu werben, hette man geloset umb das als der bischof zu Werdin, sin mit bott, zem künig von Frannckrich geritten, und dem nach in willen ist, in die Eydtgnossenschaft zu kommen, und der Ungersch bott begeret, so er kome, zu verschaffen, das er sicherlich und wol gehalten und durchgelassen werde, das ist im also zugesagt.

4. 1487 augusztus 24.

Abscheid des tags zu Baden, uf Bartholomej anno etc. LXXXVII.

Jeder pot weiss wol zu sagen, wie unnsers gnedigisten herren, des künigs von Hungern botschaft, so zu Zürich sich enthalt, uns

¹⁾ Levéltári jelzetek: B. VIII. 81 és B. VIII. 259.

uff disen tag geschriben hat von wegen einer verstentnuss zwüschen dem huss Meiland im verwiligt hab, ob er ichzit wis de fürzunemen, da durch früntlich wil, liebe und trüw gemeret möcht werden, das tun zu mögen, und darumb begert, ob uns eidgnossen dz au nemlich sin wolt, das wir dan gen Zürich kurtz tag daran möckten settzen, welte er in hofnung sin, durch sinfliss mittelweg zu suchen unser eidgnosschaft zu nutz und er entspiesende. Uff das ist beschlossen, das jedes ort sin botschaft mit vollem gewalt uf mitwochen vor des heiligen crutz tag zu herpst zu Zürich nachts an der herberg zu sind haben solle. Dise tagsatzung ist von uns abgeschlagen und beschlossen, das hierinn gehandelt werden solle uff den tag, so unser eidgenossen von Zurich jetz in ir stat bestimpt und allen orten den schriftlich verkundt haben.

V. A bécsi es. és kir. állami, udvari és házi levéltárból.

1. 1488 márczius 3. Frigyes császár levele a német birodalom rendjeihez.¹⁾

„Fridrich etc. Erwürdiger lieber Neve und Churfurst. Wir haben nach ettwe vil grosser arbeit und vleis bey deiner lieb und andern unsern Churfursten und Fursten angekhert, damit dem kunig von Hungern sein krieg, so er gegen uns und unsern Erblichen landen mutwillich und on all ursach nun lange Zeit her geübt hat, gewert wurde, auf das jungist neho zu Norberg mit deinem und anderer unser Curfursten und Fursten trost Rat und zuesagen fürgenommen und beslossen auf S. Jörgentag schirist kunftigen in eigener person bey Augspurg im Veld zu sein und solhs dir und allenthalben in das heilige Reich nu zum andern mal ausschreiben und verkünden lassen, daselbs bey uns zu erscheinen und uns wider den benannten kunig von Hungern hilff und beystand zutun und umb das unser Erbliche Lande solh hilff erwarten möchten und darauff getrest sein, den hochgebornen Albrechten Herzogen zu Sachsen lanutgrauen in Döringen und Marggrafen zu Meyssen unsern lieben Oheim und Fursten mit der gemelten unser Churfursten und deinem Rat und fleissig eruchen zu unserm und des Heiligen Reichs Haubtman aufgenommen und in diesen unser lande die in mittler zeit zu underhalten verordnet und geschickt, der sich aber wider unsern willen und ernstlichen verbieten mit dem kunig von Hungern in teding und frid der uns und dem Heiligen Reich phendtlich und

¹⁾ Eredeti fogalmazata a Fridericana-osztályban. Ez a példány a mainzi választófejedelemhez volt intézve.

nachtailig und uns deshalben nie gemaint gewesen ist, begeben hat, dadurch wir nicht thlain in Schaden, zeruttung und Irrung aller unserer Lande komen sein und wiewol unser vndertan denselben nachtailigen und phentlichen frid in guter trawer mainung für Erber, bestendig, und on all arglist und geuer angesehen und zugesagt, so hat in doch der bemelte Kunig von Hungern nit ain tag gehalten sonder uns in der bemelten teding und nachmals bis auf heutigen tag merdlich Slosser und Stet abgenommen und thain andere mainung und willen dann vnder der gestalt und Schein solhen früntlichen teding und verainigung on widerstand an sich zubringen was er erobern damit er sich deist fleuniger in das Heilig Reich, darauf der anfang seines kriegs geseht ist, dringen mocht und darzw uns den bemelten zuegesagten zug und hilff zurüthen oder ganz wendig zumachen; auch daneben uns nicht allain bey deiner lieb und andern unsern und des heiligen Reichs Gliedern, sonder auch bey dem Romischen Stul und allen Cristlichen Fursten, als sollen wir das Recht so er in den Artiklen des berurten frids auf unsern heiligen vater pabst mit ettlichen anhängen und ombständen die uns unleidlich und unnmöglich seinn, in solher zeit als bestimbt ist aufzurichten fliehen und das nicht tunn gegen in obersteen zuuerungsimphen und seinen mutwilligen krieg ainen glauben und ansehen ainer pillichthait dadurch zugeben, als solhes die veruassung der artikl in der bestimbtten teding begriffen klerlichen ausweist. So nu aber in ansehung solher obbestimbtten ursachen sich auf die bemelt teding und frid in thaine wege zuverlassen noch Im zuvertrawen, sonder nit anders von Im zuwarten, dann wo der berurt zug nicht für sich gieng, aller unserer Land kurglich ain Gast (*sic*) und der ganz entseht zu sein. Demnach begern wir abermals an dein lieb mit sonderm gamnhen fleis auf das hochst so wir immer mügen pittund du wellest gestalt der sachen zuherzen nemen und auf den vorbemelten tag in eigener person mit Lewten zeug und andern so in veld gehort auf das hochst und maist du magst gerüst und zwgericht an dem berurten Ende inhalt unserer vorigen Mandat und Schrifften bey uns erscheinen und durch den bemelten betrieglichen frid teding und Rechtbot noch unsern zug so wir neho in vnser erbliche land getan haben, onverziehen widerfern und uns zu der vorberurten Zeit an das bemelt ende fugen, davon nicht wenden noch ziehen lassen, damit wir daselbs mit schaden nit auf dich warten bedurffen noch solhs deines verzugs halben vnser Land und Lewt in weiter verderben geführt werden, als wir uns dies und alles guts ungeweißelt genhlich zu dir versehen, wellen wir in ewig Zeit mit allen

gnaden vnd freunttschaft gegen dir vnd deinem Stifft erkennen vnd zugüt nit vergessen.

Geben zu Nusprugg am dritten tag des Moneds Marcj LXXXVIII." (1488)

„Similis. auf Fürsten in Reich Geistl. vnd weltl.
 „ „ namhaft Stet vnd Grauen im Reich;
 „ „ dem punt in Swaben, mutatis mutandis ubique.“
 „Ille articulus mit deinem Rat vnd fleißig ersuchen scribatur tm Maguntino et Johanni Brandenburgensi.“

2. 1488 május 21. Mátyás király megbizottainak okirata a jegyverszünct meghosszabbításáról.¹⁾

Jch Cristoff von Liechtenstein von Nicolspurg Lanndmarschalch in Osterreich vnd Jch Leopold Prantz babstlicher Rechten doctor Official zu Wienn etc. bekennen als der Allerdurchleüchtigst Fürst vnd Herr Her Mathias zu Hungern vnd zu beheim etc. künig vnd Hertzog zu Osterreich etc. Unser Allergenedigster Herr, Uns zu dem Hochwirdigsten Fürsten vnd Herren Herrn Johannsen Erzbischouen zu Saltzburg des Stuls zu Rom legaten mit volmächtigen gewalt gen Steyr gesandt hat. Auf manung den fridlichen anstandt, So der Hochgeborn Fürst Her Albrecht Hertzog zu Sachsen mit seiner küniglichen M^t vntz auf den Achten tag nach Urbani negstkömund gemacht hat mit dem gedachten Herrn Johannsen Erzbischouen zu Saltzburg auf den gewalt so er deshalb von der kays. M^t hat vnd die küniglich M^t vnd wir des bericht seinn verrer zu erlenngern vnd zuerstrecken. Also habn wir darauf in kraft des bemelten gewalts vns von der küniglichen M^t gegeben, an stat vnd von wegen seiner küniglichen gnaden solhen fridlichen anstandt mit dem bemelten Herrn Johannsen Erzbischouen zu Saltzburg von dem bestimbten achtisten tag nach Urbani, da dann solher fridlicher anstandt ausgeet verrer vntz auf sand Gilgen tag schiristkünstigen mit allen vnd heden pünten vnd artikelen, wie dann solhes in den verschreibungen, so der gemelt Unser Allergenedigster Herr der künig vnd Hertzog Albrecht gegeneinander gegeben haben, klerlich begriffen ist, erstreckt vnd verlenngt. Des sich dann derselb Her Johanns Erzbischowe zu Saltzburg, das solher fridlicher anstandt von allen vnd heden der kays. M^t vndertan in seiner gnaden lannden, Osterreich Steyr kernden vnd train, Auch von andern seiner gnaden vndertanen vestiglich gehalten

¹⁾ Eredetiye a salzburgi osztályban.

werden sol angenommen hat, Innhalt seiner verschreibung der küniglichen M^t deshalb gegeben. In solhen fridlichen anstandt dann auch eingeschlossen ist, was die kays. M^t auch seiner gnaden vndertan in dem künigreich Hungern oder andern enden wo das ungeuerlich gelegen vnd wie das genant ist haben nichts ausgenommen. Darauf geloben wir vorgenannt Kristoff von liechtenstein von Nicolspurg lanndmarschalch in Osterreich vnd doctor Leopold prantz etc. als küniglicher Mt Räte vnd Saandtboten in kraft des berürtten gewalts vns von seinen gnaden gegeben, das wir bey seiner küniglichen Durchleüchtigkeit souil tun vleis fürkeren vnd verfüegen wollen, damit sich sein küniglich gnad gegen dem gedachten Herren Johannsen Erzbischouen zu Saltzburg mit seinem küniglichen brief in allen Artigkeln wie oben vermelt ist, auch verschreibe solhen fridlichen anstandt So bis auf sand Gilgen tag erstreckt ist, gehalten vnd nachzukommen in allermals wie sich dann sein küniglich gnad vormals gegen Hertzog Albrechten zu Sachsen desselben fridlichen anstandtshalben verschriben hat in allweg eingeschlossen was die kays. M^t auch seiner gnaden vndertan in dem künigreich Hungern oder andern enden wo das ungeuerlich gelegen vnd wie das genant ist, haben, Nichts ausgenommen, treulich vnd ungeuerlich. Mit verkundt des briefs mit unsern aufgedruckhten petchaden (sic!) beuestiget. Geben zu Steyr an Mittichen vor sand Urbans tag. Nach Cristi gepurdt Vierzehenhundert vnd in dem Achtundachtzigsten Jare.

3. 1488 június 5. Mátyás király okirata a jegyverszünct meghosszabbításáról.¹⁾

Wir Mathias von gottes gnaden zu Hungern vnd beheim künig vnd Hertzog zu Osterreich etc. bekennen. Als die Edeln vnd Ersamen vnser Rete vnd lieb getreuen Cristoff von Liechtenstein von Nicolspurg vnser Lanndmarschalch in Osterreich, vnd Leopold Prantz doctor, auf dem nechstgehallten Tag zu Steir, von unsernwegen mit dem Hochwirdigen Fürsten Herrn Johannsen Erzbischouen zu Saltzburg, als gewalthaber keiserlicher Maiestat, den fridlichen anstand, so nechstmals zu sand Pölten durch vns vnd den Hochgebornen Fürsten Hertzog Albrechten von Sachsen, zwischen vnser vnd gemelter kays. M^t abgeredt ist, bis auf den schiristkünstigen sand Gilgen tag erlengt vnd erstreckt haben. Das

¹⁾ Eredetiye a salzburgi osztályban.

wir in aller maß, wie sich der genant von Salzburg deshalb gegen vns Innhalt seiner briue vns darüber gegeben, angenommen und verschriben hat, die Erstreckung desselben Frids bis auf sand Wilgen tag schriftkünstig auch also annehmen und verschreiben, und nit weiter, wissentlich mit diesem brief. Der zu Brkund mit vnserm küniglichem Secret besigelt und geben ist zu Wienn an vnser Herr Fronleichnamstag Anno etc. LXXXVIII^{vo} Vnserer Reiche des Hungrischen im XXXI^{ten} und des behemischen im XX^{ten} Jaren.

Commissio propria domini Regis.

4. 1488 december 7. *Frigyos császárnak Ulászló cseh királyhoz intézett level- és üzenete.*¹⁾

„Lieber Oheim. Wir haben n. und n. zeigern diß briefs allerley vnser und Ewr, auch vnser beider Reich land und lewt mercklichen anligenden Sachen halben den künig von Hungern berurend mit Ewer lieb zureden und was In darin von euch begegnet widerumb an vns zubringen beuohlen, als Ir clerlichs von In bericht werden, und bitten Ewer lieb mit besunderm fleiß, Ir welle denselben in sollichem dißmals gleich vnnselbs glauben und vnns und Euch zu Eren und gutem das freintlichst und pestt, als wir Ewch vertrauen furnemen und handeln, deßgleichen wir gegen Euch widerumb thun, und in aller lieb und freunttschaft beschulden wellen.

Datum Gopping an VII. tag Decembris 1488.

*

Der küniglichen würde zu beheim und denen so an seiner gnaden Hof und in disen sachen zugebrauchen fruchtper sein zusagen.

Unser Allergnedigister Herr der Romisch kaiser etc. werde gleuplich bericht das der künig von Hungern an die kön. wird zu beheim einen peensal in dem lezten vertrag zwischen Ir beider gemacht begriffen nemlich Achtzig mal Hundert Tausend guldin erfordern, umb das die kö. wird dem Herzog von Sarn leut wider In gelihen und hilf getan haben solle, in meynung, In damit in einen ferrern vertrag, der mer nach seinem vorteil und nuß gesetzt werd, dann villeicht der erst sey, zu dringen. Nu wiß sein küniglich wird, was swinder listigkeit und Handlung der gemelt künig von Hungern

¹⁾ Eredeti fogalmazata a Fridericiana-osztályban. A dátumot a követete Zollerni Eitel Fritz gróf részére, a cseh királyhoz intézett megbízó iratból állapíthatjuk meg.

in allen tractaten und sachen, so Er In in gutem schein furgehalten, bisher gegen In gebraucht, und das Er In der keinen gehalten hab, solt Er sich nu in ferrer vertreg und verstenidtnuß mit In begeben, wurd Er unzweifelichen gleicherweise wie vor und mer damit eingefürt und in verderben gesetzt, das der k. W^l als seinem herren und nachstgesippten freund ein getrewes land were. Auch seiner k. W^l dem heiligen Reiche und dewtscher Nation zu den Er gezelt und hunderlich verwandt sey, zu mercklichem nachteil kummen wurd, dann der künig von Hungern sein furnemen allein darauf stellet, sein k. W^l und die kö. wird zu beheim zuerdrenken, und Ire land in sein gewaltsam zubringen, und In damit eingang in das heilig Reich und dewtsche Nation zumachen, die auch anzufechten und zubeirüben; ist der k. W^l beuelich, das der kö. Wird und den Iren so darinn besucht und gebraucht werden, auf die beste weis einzupilden und vndersteen Ey zubewegen, das Ey sich in sollichem enndhalten, und mit dem künig von Hungern keinerley ferrern verpundtnuß, einung noch verstenidtnuß verwilligen noch annehmen, Sunder die kö. Wird darinn auf die k. W^l, als Iren negtgesippten freund des pluts, von dem In alle Ere und gutheit bisher beschehen, und durch das die k. W^l gegen dem künig von Hungern in den merern teil Ires laits und verderbens gewachsen sey, Ir auffsehen hab, und sich der getrewlichen halt, deßgleichen welle die k. W^l mit Iren landden leuten und macht gegen In und der Cron zu beheim widerumb thun. Und ob in sollichem von dem künig oder den seinen einicherley willens gemerdt, der auf ferrer Handlung der Sachen zeigen wurd, alsdann bey Iren lautter zuerlernen, auf was weis und meynung die Sachen ferrer zu arbeiten sey, und das die person, so solichs suchen und arbeiten werden, sich erbieten, das an die k. W^l zubringen, und so ferr hundert leidlich mittel furgeschlagen, das dann die k. W^l Ir trefflich pottschaft zu der kö. wird schicken, und ferrer mit der handeln laßen werd. Item ob der künig von beheim oder die seinen die Sachen der wal des Röm. künigs anziehen, und der antwort haben wolten, Iren zusagen, die k. W^l hab sich vormals mundtlich und schriftlich fier sich denselben Röm. künig und des R. Churfursten erpotten, der kö. wird und der Cron zu beheim genugsam declaration und bekanntnuß zugeben, das solich wal Iren nit zu smah noch verachtung oder abbruch Irer fretheit und alten loblichen herkommen, sunder aus Enl und fuerz

der Zeit beschehen sey, und das In die an solchen Iren freyheit und alten herkommen, was Ey der haben, inkunfftiger Zeit keinen abbruch noch verletzung bringen soll, des erbietens und gemut sey die k. M^t noch, und versehe sich das des genug sey und die k. M^t wieder und Cron zu beheim piltich daran benugen haben.

VI. Az innsbrucki es. k. helytartótanács levéltárából.

1483 május 2. *Frigyes császár a rajnai pfalzgrófnak.*¹⁾

Friderich etc. Hochgebornner lieber oheim und furst. Als unns dein lieb ytzo geschriben und gebeten hat, dir deine regalia und lehen, so dir von unns und dem heiligen reiche zuempfehen geburen, der sorgfeltigen und sweren kriegslewf halben, sich in unnsern lannd haltend so dir und andern unnsern und des heiligen reiche verwonndten den sichern zugang zu unnsrer Kais. M^t verhindern zway jar die nechsten zu urlawben oder yemann in dem heiligen reich zu befelhen dir diesen deine regalia und lehen an unnsrer stat zu verleihen und darumb gewöndlich pflicht von dir zunemen etc., haben wir vnnder mer worten vernomen. Und ist nit mynnder, unnsre erbliche lannd werden durch den künig von Hungern aus kainer redlichen vrsach, dann allein zu verbinderung widerstandts der Türcken und unnsrer erbliche lannd, so zu dem heiligen reich und dewtscher nacion gehoren und schilt und porttn derselben gegen den Türgken sein vnnder sich zu bringen swerlichen bekriegt und ganntz verderbt, daraus, wo die vnnder sein gewaltsam kumen solten, dem heiligen reich und gemeiner cristenheit merklicher abbruch und zerrüttung als den du selbst ermessen, erwachsen mag, des swerlichen zu widerbringen wirdet, dem wir mit unnsrer macht lang Zeit widerstanden und das unser und des heiligen reiche churfursten dir und andern fursten zu menigem mal aus vil dapffern und warlichen vrsachen angetzeigt und geclagt und euch darinn nit allain unns und unnsern lannden sunder auch euch ewern kynndern und lannden zugut umb hilf und beystandt hoch ersucht und gebetten haben, darauf aber und was euch allen dem heiligen reiche und gemeiner cristenheit an des kunigs furnemen gelegen ist, wenig geacht, sunder des kunigs erdichten süssen schriftten und wortten, die in grunt ganntz nichts, dann das er dardurch sich in das heilig reich und deutsch nacion zumischen und euch alle mit der Zeitt vnnder sich und sein gewaltsam zu ziehen vnderstet, auf im tragen, als ir das kunfftiglich mit ewern

¹⁾ Eredeti fogalmazata a Sigismundiana-osztályban.

sweren schaden und verderben empfinden werdet, gelaubt wirdet und unns dardurch derselben hilff der mynste teil getan und dannoch, souil der gewesen, zu kainer rechten noch aufgesetzten nutzlichen zeitt beschehen, daraus uns solicher krieg und vnrat erwechset, des du durch den aufbruch, so du mit deinem volekh vber all gnad, fruntschafft und guttat, die wir dir als du selbs waist, in menigfeltig weise aus getrewen gutem hertzen on allen unser nutz ertzaiget und dardurch von weilent hertzog Friderichen deinen vettern und in ander wege vil vnbillichs spots, verachtung und schaden gelitten, getan hast, ursach bist, des wir von dir vnergetzt beleiben und unns deshalb nyemand verargen mocht, ob wir unns in den oberurten regalien und andern deinen sachen swermütig gegen dir ertzaigten. Aber nach dem wir allweg gnedigen willen zu deiner liebe getragen und vngetzweift gedennken haben, das solich vnbillich abbruch und zerrüttung der hilff nicht durch dein persone, sunder ettlicher unnsrer mißgeuner, die des kunigs furnemen, wohin das raichet, dir und in selbs zugut wenig erkennen, noch gedenncken werden beschehen seif, bewegt unns zeit damit durch ine betrogen werden beschehen seif, bewegt unns dasselb und unnsrer angeborne und kaiserliche gutte, das wir uns dannoch in solhen deinen regalien gnediglich und guttlich gegen dir hallten und dir die bis auf mittfasten schiristkunfftig on schaden ansteen lassen wellen in massen unnsrer kaiserliche briefe, so wir dir hiemit sennden, das ausweist, in billicher zuersicht, du werdest dich hinfur in solher gehorsam gegen unns halten und ertzaigen, dardurch wir bewegt werden, dir in denselben deinen regalien und andern sachen mer gnad und fruntschafft zuertzaigen, als du unns und dir selbs des zutunde schuldig bist.

Geben zu Gretz am zweiten tag may 1483.

VII. A bambergi királyi kerületi levéltárból.

1487 június 24. *A nürnbergi birodalmi gyűlés válasza Mátyás királynak.*¹⁾

Antwort dem konig von Hungern vff sein nechstes schreiben zu thun.

Unser fruntlich willig dienst etc. Durchluchtigster kenig lieber herr vnd freund, Ewrer k. M^t werde haben vnns den kurfursten vnd andern hie zu Nuremberg vff erfordern vnnsers allergnedigsten herrn des Romischen kaysers, versammelt, vnnsern yedem ewr

¹⁾ Kaiserliches Buch Bl. 64. — Mátyás király April 18-iki levelét, melyre a birodalmi gyűlés válaszol, közöltem: Mátyás király levelei II. 314.

ko. wurde sunderlich briue zugeschickt vnd angezaigt den handel vnd jrung die sich zwischen seinen kayserlichen gnaden und ewr liebe haltende derselben jrung wir vnnsers gemuts nit vnbilllich beswerung tragen, wollen auch ferner den sachen zum besten nachdencken vnd so wir furderlichst mogen solhs ewr ko. werden zuerkennen geben. Datum Nuremberg.

VIII. A berlini királyi titkos állami levéltárból.

1486 június 7. Erneszt szász választófejedelem a brandenburgi választófejedelemhez.¹⁾

Unnsere freuntlich dienst und was wir liebs und guts vermogen allezeit zeuvor. Hochgebornner furst, lieber oheim und swager, als ewer liebe unns itzt unsers hern und oheims von Menntz Churfurst etc. schrift durch die inliginden Copey zu erkennen geben und dorbey berueret hapt, das ewer liebe von dem durchluchtigsten fursten unsern lieben hern und oheimen dem Konig von Behemen dergleichen darinnen gemeldet, und wie andern Churfursten geschrieben mit furder anzeigung gelegenheit unser beyderseits lande und lewte gein der crone unnd Konigreich zu Behemen bittinde unsern reten bevelde der halben zuthund, wie dann das in ewer liebe schrift awszgedruckt wirdet, haben wir vernomen, und ist nicht mynner, uns kompt tegelichs von trefflichen lewten glawplich warnung, wie die Konig von Polen, Behemen und Ungern sampt den yzen willens, ewer liebe, ander Kurfursten unnd unns zu uberzzihen. Demnach wo ewer liebe nicht anders danne allein des begengnus halben ewer liebe vater unsers lieben swagers Marggrave Albrechts von Brandenburg Kurfursten etc. seliger und loblicher gedohtnus zu Francken czu thund hett, were unser freuntlich bete diszmals anheym zu bleiben op von unsern widerwertigen zeugriffe oder uberzzihens furgenomen beyem zu sein, demselbin dester statlicher widerstandt zu thunde, so wir einander schuldig, und ungezewivelt ewer liebe nicht unfugsam sein ermessen wirdet; doch setzen wir das zu ewer liebe gefallen, das best darinnen zeubewegen, mit freuntlichem willen umb ewer liebe zeuverdinen. Datum Wymar Mitwochen nach Bonifacii anno etc. LXXX sexto.

Wir wollen noch ewer liebe anzeigung unsern reten bevelh thun nach gelegenheit der sachen guts ufsehins zu habin. Datum ut supra. Auch fugen wir ewer liebe wissend, *das uff Viti schirst bede Konig von Behemen unnd Ungern zu der Yglaw zusammen komen werden, daselbst, als wir vernemen, zu ratslagen, wie sie yren*

¹⁾ Eredetije.

truge wider ewer liebe, ander Churfursten und uns furnemen und unverlengt nach yren abschied zeuvolnzziehen untersteen wollen. Das wolten wir ewer liebe auch nicht verhalten, des em wissen und dernach zu richten haben. Datum ut supra.

IX. A drezdai állami főlevéltárból.

1489 deczember 10. Frigyes császár Albert szász hercegnek.¹⁾

Wir Friderich von gottes gnaden Romischer keyser, zu allenn tzeitten merer der reichs, zu Hungern, Dalmacien, Croacien etc. kunig, herzog zu Osterreich, zu Steyr etc. Kerunden und zu Krain etc. embieten dem hochgebornnen Albrechten herzogen zu Sachsen, lanndtgraven in Doringen und marggraven zu Meysen unnsern lieben oheim und fursten unnsere guad alles guet. Hochgebornner lieber oheim und furst, wir sein nu des pald funff jar wirdet mit merklichem costen und unnsern sweren verderben in dem heiligen reich gewesen und unnsern und des heyligen reichs churfursten dir und andern fursten graven herrn stetten und undertanen den unbillichen krieg, so der kunig von Hungern lanngzeithen on all redlich ursach gegen unns und unnsern erblichen furstenthumben und lannden, so merklich gelider des heiligen reichs und portten und schilde gegen den ungelaubigen und andern frombden nacion sein, geubt hat und gebraucht hat und noch teglich tut, nach der lennge erzelt und geklagt und deßhalben umb rate und austreglich und beystaandt auf tegen und andern ennden menigfeldigklich ersucht, des uns geleuplich zusagen und vertrosten beschehen, und aber dem bisheer nit nachgevolget, *dardurch der gemelt kunig mit seiner macht in unns und dieselben unnsere lannde so ferr gewachsen, das wir uns des on merklich eylundt hilff verrer nit enthalten mugen das doch von undertanen gegen irem rechten herrn von dem sy all ere werde und guet haben, den dermasz zu verlassen frömbd und erpermklich zu hören ist darinn wir auch der gestalt verrer nit steen mugen wo wir anders kürzlich von dem unnsern nit ganz gedrunge werden und damit das heilig reich und Deutsch nacion, nach denen desselben kunigs von Hungern hercz und gemuel steet in zurruttung und under sein gewaltsam wachsen lassen wollen;* und so du nu ein furst des heiligen reichs und mit den furstenthumben und landen die du besizest und unnsere und des reichs eigthumb sein, belehennt, unns auch deßhalben mit hohen glübben und eiden wider all menschen zu diennen verbunden und sonnderlich in disen hanndl, der

¹⁾ Eredetije a 9321. számú fasciculusban.

mutwilligklich gegen uns on unser verschulden dem heiligen reich und Dewtscher nacion zu swern abbruch und schaden geubt werdet ze tun schuldig bist, ermanen wir dein lieb der selben pflicht und eide, gebieten dir auch bey den penen der belaidigung unnsrer kaiserlichen maiestät zu latein genant pena criminis lese maiestatis von Romischer keyserlicher macht ernstlich und festiglich und wellen, das du dich angesicht dits unnsers briefs mit lewten pferden geschuecz wegen und aller geraitschaft als in veld gehort darzu schickest so wir dich negst widerumb beschreyben und er zu uns alsdann stracks auf zu sein und furderlich in veld wohin wir dich beschaiden werden zu kumen und helfen, solichem des kunigs von Hungern mutwilig unrechtlichem krieg gewaltig und austreglichen widerstanndt zu tun und uns das heilig reich, unnsrer erbliche furstenthumb und lannde und Dewtsch nacion vor solichen beswerungen und verderben zu verhuetten, als du des uns als deinem rechten herrn, dem heiligen reich Dewtscher nacion und dir selbs zu tun schuldig bist und wir uns ungezweyfelt zu dir versehen. Daran tut dein lieb unnsrer ernstlich maynung und sonnder gevallen, das wir zusambt der pillikeit mit allen gnaden gegen dir erkennen und zu gut nit vergessen wellen.

Geben zu Lynnez am zehenden tag des monets december nach cristi gepurde vierzehnhundert und im newnundachzigsten, unnsers keiserthumbs im achtunddreissigsten iaren.

Ad mandatum domini imperatoris in commissione.

X. Frankfurt város levéltárából.

1487 február 3. Frigyes császár Frankfurt városának.

Wir Fridrich von gotts gnaden romischer Keyser, zu allen tzeiten merer der reichs, zu Hungern, Dalmatien, Croacien etc. kunig, herzog zu Osterreich zu Steir etc. embieten den ersamen unnsrer und des reichs lieben getrewen burgermeister und rate der stat Frankhfort unser gnad und alles gut. Ersamen lieben getrewen, wir haben nu lange zeit her die swern unbillichen mutwilligen krieg, so der kunig von Hungern gegen uns und unnsrer erblichen landen, uber vil guttat im von uns beschehen, wider alle billicheit, nicht allain uns und denselbn unnsrer erblichen landen, sonder auch dem heiligen reiche und gemeiner deutscher nacion zu abbruch und verdrukung gebrauchet in dem heiligen reiche und anderen enden mit beswertem gemut geklagt und darinne als liebhaber des reichs und deutscher nacion umb hilf

¹⁾ Eredetije a Reichstagsabten-osztályban.

und rettung mit unseren merkhlichen darlegen und verderben gearbaitt, darin uns aber bisher keinerley hilf, die uns anstrengen und solichen last ab uns leyten hett mugen, beschehen, dadurch derselb kunig mit seinem krieg in unser erblich land soverr gewachsen, dass er nu aus denselben mit den umbligenden fursten pald greintzen wirdet, daraus nit anders zu erwarten steet, dann was yetz an uns ist, dass solicks morgen an andern unnsrer des heiligen reichs und deutscher nacion curfusten, fursten gebidern und undertanen auch sein, und damit das heilig reiche und deutsch nacion gantz under des gemelten kunigs oder anderer frembder herschaft gewaltsam gedrunge werden, das uns bey unnsrer zeiten zu beschehen ein ewiger trubsal und beswerung were; und nachdem wir solichem aus unser selbst macht zu widersteen nicht vnmogen, als dass layder an im selbst und meniglich offenwar ist, haben wir den und anderen des heiligen reichs und deutscher nacion abbruch verletzung und verdrukung furtzukomen einen tag nemlich auf den sunntag Oculi in der vasten schierist komende zu Nueremberg unt unnsrer und des heiligen reichs curfusten fursten euch und anderen unnsrer und des heiligen reichs underthanen, so wir gleicherweis dahin zu kumen beschriben habn, zu halten furgenomen und geordent. Und gebieten euch darauf bey den phlickten, damit ir uns und dem heiligen reiche verpunden seit, auch privirung und entsetzung aller ewer gnaden, freyheiten, privilegien und was ir von uns, dem heiligen reiche oder yemand andern habet, und dartzu vermeidung unnsrer und des heiligen reichs swern unguad und straffe, ernstlich und wellen, das ir auf denselben tag an das oberuert end ewr potscheft mit volmechtigem gwalt zu uns schikhet und daselbst entlich weeg und hilf, helfet furnemen und besliessen, wie dem gewaltigklich widerstanden, und wir, dass heilig reiche, ir und ander zugewonten desselben in frid und rue gesetzt, was auch daselbst beslossen, durch euch on veuer kindersich bringen und vertziehen nachgefolgt, und erscheinet hierin nicht sewmig, damit sich nicht geburen werde, umb ewr ungehorsam auf die obbestimbt und ander pene, strafe und pnes mit hilf der gehorsamen wider euch zehandlen, als ir uns, dem heiligen reiche deutscher nacion und euch selbst zetunde schuldig seit, und uns des an euch gantz nit zweifelt, daran tut ir unser ernstliche meynung, das wir zusambt der pillicheit mit gnaden gen euch erkennen und zu gut nit vergessen wellen.

Geben in unnsrer stat Speyr am dritten tag des monets February, nach Cristi gepurd viertzehnhundert und im siben und achtzigsten, unnsrer keyserthumbs im funfunddreissigsten.

Ad mandatum domini imperatoris in consilio.

XI. Strassburg város levéltárából.

1485 október 30. Frigyes császár Strassburg városnak.¹⁾

Fridrich von gottes gnaden Römischer Keyser etc. Ersamen lieben getrewen uns lanngt an *wie die handlung* des nutwilligen unpillichen kriegs so der kunig von Hungern on all ursach uber hoch glubd eyde und verschreibung gegen uns und unsern erblichen lannden gebraucht *in der Statt Strassburg in schrift gedrucket* und unns erlicher massen schimpfflich darinne gedacht werden solle, nw wisset ir in was gestalt wir lanngt jar und zeit von den Türckhen und demselben kunig von Hungern mit krieg swerlichen angefochten und wie die allein auf uns und unns erbliche lannde gelaitet und von menichlich darinne verlassen sein, deßhalben, solh schrift, wo die also gedruckt und in künfftig zeit den lewten zu hören werden solt, nicht allain uns und unsern namen, sonnder auch gemeiner deutschen nation, die uns in solichen krieghen als romischem keyser irem rechten herrn und deutschen cristenlichen fürsten pillich rate, hilffe und beystand getan und in disen unfal darinne wir laider steen, nit wachsen lassen hetten zu ewiger smah und verachtung komen möcht, das zuverhuten begern wir an euch mit ernst bevelhende, ir wellet uns euch selbst und gemeyner deutscher nacion zu eren darob sein und verfügen, ob solich schrift bey euch zu Strassburg gedruckt weren, damit die furderlichen widerumb abgetan und ferrer nit gedruckt werden. Als ir uns, euch selbst dem heiligen reiche und gemeyner deutschen nacion des zetunde schuldig seit, daran tut ir unns ernstlich meynung und sonnder gevallen. Geben zu Nuremberg am Sonntag nach sant Symon und Judas der heiligen zwelfboten tag Anno dni etc LXXXVIII A) unsers keyserthumbs im vierunddreissigsten jare.²⁾

Ad mandatum Dni. Imperatoris proprium.

¹⁾ Eredetiből.

²⁾ Már a »Politische Correspondenz« figyelmeztetett arra, hogy itt tollhiba forog fenn. Frigyes császár ugyanis 1485 (nem 1487) október 30-ikán tartózkodott Nürnbergben és császári uralkodásának harmincznegyedik esztendeje 1485-re esik.

TARTALOM.

	Lap
Mátyás törekvései a császári trónra	2
Függelék	31
I. Az iglauri összejövétel. 1486	33
II. A váradi püspök franciaországi követsége. 1487	38
III. Kökeritz schweizi követsége. 1487	44
IV. Mátyás és Ulászló. 1387—1490.	49
V. Mátyás és Miksa. 1487—1490.	55
Melléletek. Kiadatlan okiratok.	55
I. A ferrarai herezek modenai levéltárából. Trotti Jakab milánói követ jelentései 1486 július 5., 9. és augusztus 18-ikáról	55
II. A milánói herezek levéltárából. A milánói követek jelentései Velencéből és Zürichből. 1486— 1487	58
III. A párisi nemzeti könyvtárból. A francia királyhoz írt jelentések. 1487	69
IV. A zürichi állami levéltárból. A szövetekezett kantonok gyűléseinek jegyzőkönyvei. 1486— 1487	71
V. A bécsi titkos levéltárból. 1487 márczius 3. A német császár levele a német birodalom rendeihez.	72
1488 május 21. Mátyás megbízottainak okirata a fegyverszünet meghosszabbításáról	74
1488 június 5. Mátyás okirata a fegyverszünetről	75
1488 december 7. A császár levele és izenete Ulászló cseh királyhoz	76
VI. Az innsbrueki helytartósági levéltárból. 1483 május 2. A császár levele a rajnai pfalzgrófhoz	78
VII. A bambergi királyi levéltárból. 1487 június 24. A nürnbergi gyűlés levele Mátyáshoz	79
VIII. A berlini titkos állami levéltárból. 1486 június 7. A szász választófejedelem a brandenburgi vá- lasztófejedelemhez	80

	Lap
IX. A drezdai állami főlevéltárból.	
1489 december 10. A császár Albert szász herceghez.....	81
X. Frankfurt város levéltárából.	
1487 február 3. A császár Frankfurt városhoz.....	82
XI. Strassburg város levéltárából.	
1485 október 30. A császár Strassburg városhoz.....	84